

20 november 2023

Oorspronkelijke taal: Nederlands

COI FOCUS

COLOMBIA

Veiligheidssituatie

Disclaimer:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen.

De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vermeld worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	3
Inleiding	5
1. Korte geschiedenis.....	7
2. Huidige toestand van het conflict.....	10
2.1. Uitvoering van het vredesakkoord van 2016	10
2.2. Vredesonderhandelingen in het kader van Paz Total.....	11
2.2.1. Wat is Paz Total?.....	11
2.2.2. Verloop van de onderhandelingen	13
2.3. Invloed van Paz Total op de veiligheidssituatie	14
2.3.1. Cijfers OCHA	14
2.3.2. Analyse.....	15
2.4. Invloed van de lokale verkiezingen op de veiligheidssituatie	18
3. Gewapende groeperingen	20
3.1. Rebellen-groeperingen	20
3.1.1. Dissidenten van de gedemobiliseerde FARC-EP	20
3.1.2. Ejército de Liberación Nacional (ELN).....	21
3.2. Opvolgers van de paramilitaire groeperingen	22
3.2.1. De Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC)/Clan del Golfo/Los Urabeños.....	22
3.2.2. Overige neoparamilitaire groeperingen	23
3.3. Andere criminele groeperingen.....	23
4. Typologie en doelwitten van het geweld	24
4.1. Moorden (<i>homicidios</i>)	24
4.2. Moorden op sociale leiders en mensenrechtenverdedigers	25
4.3. Moorden op gedemobiliseerde FARC-strijders.....	26
4.4. Bloedbaden	27
4.5. Gedwongen verdwijningen en ontvoeringen	27
4.6. Rekrutering van minderjarigen	28
5. Impact op de bevolking.....	30
5.1. Sociale controle en stigmatisatie	30
5.2. Ontheemdingen en <i>confinement</i>	32
5.2.1. Huidige evolutie	32
5.2.2. Bescherming en humanitaire bijstand voor ontheemden.....	34
5.3. Antipersoonsmijnen	36
6. Geografische verdeling	36
6.1. De conflictgerelateerde gebieden.....	36
6.2. Situatie grote steden	38
6.2.1. Algemeen.....	38
6.2.2. Situatie in Bogotá.....	39
6.2.3. Situatie in Buenaventura	40
6.2.4. Situatie in Cali	41
6.2.5. Situatie in Medellín	41
7. Vluchtelingen uit Venezuela.....	42
Samenvatting.....	44
Bijlagen.....	46
Bijlage 1: Aanwezigheid EMC	46
Bijlage 2: Aanwezigheid ELN	47
Bijlage 3: Aanwezigheid Clan del Golfo.....	48
Bibliografie	49

Lijst van afkortingen

ACAPS	Assessment Capacities Project
ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
ACSN	Autodefensas Conquistadoras de la Sierra Nevada
AGC	Autodefensas Gaitanistas de Colombia
AI	Amnesty International
AUC	Autodefensas Unidas de Colombia
BACRIM	Bandas criminales
CCJ	Comisión Colombiana de Juristas
CCO	Comando Coordinador de Occidente
CERAC	Centro de Recursos para el Análisis del Conflicto
CINEP	Centro de Investigación y Educación Popular
CIPRAT	Comisión Intersectorial para la Respuesta Rápida a las Alertas Tempranas
COALICO	Coalición contra la Vinculación de Niñas, Niños y Jóvenes al Conflicto Armado
COCE	Comité Central del ELN
CODHES	Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento
CRIC	Comité Regional Indígena de Colombia
ELN	Ejército de Liberación Nacional
EMC	Estado Mayor Central
EPL	Ejército Popular de Liberación
ETCR	Espacios Territoriales de Capacitación y Reincorporación
FARC	Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común
FARC-EP	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - Ejército del Pueblo
FIP	Fundación Ideas para la Paz
GAO	Grupos Armados Organizados
GAOML	Grupo Armado Organizado al Margen de la Ley
GAOR	Grupo Armado Organizado Residual
GAULA	Grupos de Acción Unificada por la Libertad Personal
GDO	Grupos Delincuenciales Organizados
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
ICRC	International Committee of the Red Cross
IDMC	Internal Displacement Monitoring Centre
IDP	internally displaced person

IISS	International Institute for Strategic Studies
INDEPAZ	Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz
IRB	Immigration and Refugee Board of Canada
IRC	International Rescue Committee
JEP	Jurisdicción Especial para la Paz
MOE	Misión de Observación Electoral
NIAG	New Illegal Armed Groups
NPU	National Protection Unit
NYT	New York Times
OACP	Oficina del Alto Comisionado Para la Paz
OAG	Organized Armed Groups
OAS	Organization of American States
OCCO	Colombian Organized Crime Observatory
OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
ONU	Organización de Naciones Unidas
PARES	Fundación Paz y Reconciliación
PDET	Plan de Desarrollo Territorial
PNIS	Programa Nacional Integral de Sustitución de Cultivos Ilícitos
R4V	Response For Venezuelans
SAT	Sistemas de Alertas Tempranas
SM	Segunda Marquetalia
TPS	Temporary Protection Status
UARIV	Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UNP	Unidad Nacional de Protección
UNSC	United Nations Security Council
USIP	United States Institute of Peace
VN	Verenigde Naties
WFP	World Food Programme
WOLA	Washington Office on Latin America

Inleiding

Dit onderzoek maakt een stand van zaken op van de veiligheidssituatie in Colombia. Het richt zich in het bijzonder op de periode van september 2022 tot en met oktober 2023. Dit document is een update van de gelijknamige COI Focus van 27 september 2022. Het onderzoek werd afgesloten op 6 november 2023.

De analyse, die uit zeven delen bestaat, begint met een beknopte geschiedenis van het conflict en een korte duiding van de presidentsverkiezingen van 2022 waarbij de linkse Gustavo Petro de overwinning behaalde. Het tweede hoofdstuk beschrijft de belangrijkste evoluties en recente tendensen met betrekking tot de veiligheidssituatie tijdens het eerste ambtsjaar van president Petro. Dit hoofdstuk bevat een toelichting van diens vredesbeleid onder de naam Paz Total (Totale Vrede) en gaat de impact hiervan na op de actuele veiligheidssituatie. Ook de voortgang van de implementatie van het vredesakkoord van 2016 wordt hier toegelicht. Tot slot gaat dit hoofdstuk dieper in op de lokale verkiezingen van 29 oktober 2023. Het derde hoofdstuk stelt de hoofdrolspelers in het gewapend conflict voor. Cedoca maakt hier een onderscheid tussen de rebellengroeperingen en de opvolgers van de voormalige paramilitaire groeperingen. Ook de actuele ontwikkelingen binnen elk van de gewapende groeperingen komen hier aan bod.

Het vierde hoofdstuk gaat dieper in op de verschillende vormen van geweld gebruikt door de gewapende groeperingen en op hun doelwitten. Het besteedt ook aandacht aan de evolutie van het aantal moorden in het algemeen, van moorden op sociale leiders en voormalige strijders van het FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) alsook van het aantal bloedbaden, verdwijningen en rekruteringen van minderjarigen. Het vijfde hoofdstuk bekijkt vervolgens hoe de aanwezigheid van deze gewapende groeperingen een impact heeft op de lokale bewoners in de vorm van sociale controle en de toepassing van *confinement* (opsluiting). Ook de tendensen inzake interne ontheemding komen hier aan bod.

De diverse geraadpleegde bronnen tonen dat het geweld en het conflict zich concentreren op het platteland en in een aantal geografische gebieden. Het zesde hoofdstuk brengt deze geografische verdeling van het geweld in kaart. Ook de situatie in de belangrijkste grote steden krijgt hier kort aandacht. Het zevende hoofdstuk behandelt tot slot de evolutie en de gevolgen van de aanhoudende instroom van vluchtelingen uit Venezuela.

Cedoca raadpleegde publicaties van organisaties gespecialiseerd in onderzoek rond mensenrechten en conflictanalyse zoals onder meer de Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento (CODHES), de Fundación Paz y Reconciliación (PARES), de Fundación Ideas para la Paz (FIP), InSight Crime, het Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), het Centro de Recursos para el Análisis del Conflicto (CERAC), Somos Defensores, El Observatorio Colombiano de Crimen Organizado (OCCO), de International Crisis Group (ICG) en het Washington Office on Latin America (WOLA). Internationale organisaties zoals Human Rights Watch (HRW) en het International Committee of the Red Cross (ICRC) vervolledigen de bronnen. Het onderzoek werd verder gevoed door verschillende organisaties van de Verenigde Naties (VN), zoals het United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) en de United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Ook het rapport van het European Union Agency for Asylum (EUAA) over Colombia van eind 2022 werd geconsulteerd. Aanvullende opzoekingen deed Cedoca in de lokale en internationale pers zoals El Espectador, El Tiempo maar ook de BBC, El País en The New York Times (NYT).

Daarnaast maakt deze COI Focus gebruik van cijfergegevens over veiligheidsincidenten uit het Monitor-informatiesysteem van OCHA Colombia. Monitor is een interactieve website en database die gewelddadige incidenten in Colombia rapporteert. Monitor verzamelt deze gegevens via het nationale bureau voor statistiek (Dirección Nacional de Estadística, DANE), het ministerie van Sociale

Zekerheid (Ministerio de Protection Social), het planningsbureau (Sistema de Selección de Beneficiarios para Programas Sociales, SISBEN) alsook via mediamonitoring en via partners op het terrein.¹ De categorieën die gebruikt worden om de gewapende incidenten te taggen zijn gebaseerd op definities van het Popular Research and Education Center (Centro de Investigación y Educación Popular, CINEP), het Human Rights Observatory en internationale verdragen.² Monitor vermeldt telkens het aantal slachtoffers van een bepaald gewapend incident. Het betreft niet enkel dodelijke slachtoffers maar iedereen die getroffen wordt door het gewelddadig incident.³

Cedoca volgt de veiligheidsomstandigheden in Colombia voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan zal Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bijwerken.

¹ Teran Castro J., Data Partnership Team OCHA, e-mail, 06/09/2019

² OCHA, 07/03/2013, [url](#); Teran Castro J., Data Partnership Team OCHA, e-mail, 06/09/2019

³ Echeverry S., Situational Awareness Unit Responsable OCHA Colombia, e-mail, 20/09/2019

1. Korte geschiedenis

In Colombia, een land met meer dan 49 miljoen inwoners⁴, vond de afgelopen vijf decennia een gewapend conflict plaats tussen de Colombiaanse autoriteiten en verschillende rebellengroeperingen, met als belangrijkste de Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia - Ejército del Pueblo (FARC-EP) en het Ejército de Liberación Nacional (ELN). Het conflict resulteerde in meer dan 450.000 doden, 121.700 gedwongen verdwijningen, 50.000 ontvoeringen, naar schatting 8 miljoen ontheemden en 16.200 gedwongen rekruteringen van minderjarigen.⁵

De FARC-EP en het ELN zijn opgericht in de jaren zestig na een decennium van politiek geweld dat bekend staat als *la Violencia* (1948–1958). De FARC-EP bestond uit militante communisten en verdedigingsgroepen van boeren, terwijl de geleerden van het ELN werden gedomineerd door studenten, katholieke radicalen en linkse intellectuelen geïnspireerd door de communistische revolutie van Fidel Castro in Cuba. Vanaf de jaren tachtig namen ook rechtse paramilitaire groeperingen deel aan het conflict. Deze ontstonden toen landeigenaren zich organiseerden om zichzelf te beschermen tegen de guerrillagroeperingen. Ze hadden eveneens banden met het Colombiaanse leger. De grootste paramilitaire groep, de Autodefensas Unidas de Colombia (AUC), ontstond eind jaren negentig uit een fusie tussen verschillende van deze rechtse groeperingen. De AUC werd formeel ontbonden in 2006, maar verschillende neoparamilitaire groeperingen, waarvan de Clan del Golfo de belangrijkste is, hebben tot vandaag een grote invloed.⁶

In 2002 won Álvaro Uribe, die beloofde een harde lijn aan te nemen tegen de guerrillastrijders, de presidentsverkiezingen.⁷ In 2010 werd Juan Manuel Santos, die onder Uribe minister van Defensie was, het nieuwe staatshoofd. Zijn regering begon in 2012 formele vredesbesprekingen met de FARC-EP. De twee partijen bereikten medio 2016 een staakt-het-vuren. Santos en FARC-EP-leider Rodrigo Londoño (ook bekend als Timoshenko) ondertekenden in september 2016 een vredesverdrag in de Caraïbische stad Cartagena. Een week later verwierpen de Colombianen nipt het akkoord in een referendum. De stemming leek het publieke onbehagen te weerspiegelen dat de rebellen na tientallen jaren van ernstig misbruik te mild werden behandeld. De campagne van het neen-kamp werd geleid door voormalig president Uribe. In december 2016 keurde het Colombiaanse Congres een herziene versie van het vredesakkoord goed.⁸ Naast afspraken over de politieke vertegenwoordiging in het parlement bevatte het akkoord ook enkele belangrijke bepalingen rond landhervormingen die een oplossing moesten bieden voor de cyclus van geweld en armoede op het platteland.⁹ Het akkoord voorzag eveneens in de oprichting van verschillende instellingen, zoals de Speciale Jurisdictie voor de Vrede (Jurisdicción Especial para la Paz, JEP) en een Waarheidscommissie. Verschillende leden van de FARC-EP ondertekenden het vredesakkoord echter niet en gingen verder in verschillende gewapende groeperingen, die gekend zijn als de dissidente FARC-groeperingen.¹⁰

Hoofdstuk drie van het vredesakkoord bevatte een plan voor de ontwapening, demobilisatie en uiteindelijke re-integratie van de ex-strijders van de FARC-EP. Het stelde een staakt-het-vuren en een gedetailleerd tijdschema voor de demobilisatie vast onder toezicht van een VN-missie. Vervolgens legde het procedures, voordelen en verantwoordelijkheden vast voor de terugkeer van ex-strijders in de Colombiaanse samenleving. In de maanden na de ratificatie van het akkoord reisden de leden van de FARC-EP naar de zogenaamde transitiezones en begon een proces van zes maanden voor demobilisatie en ontwapening. Elke site stond onder bewaking van een speciale

⁴ CIA, 04/08/2020, [url](#)

⁵ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

⁶ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

⁷ CFR, 11/01/2017, [url](#)

⁸ CFR, 11/01/2017, [url](#)

⁹ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

¹⁰ AS/COA, 03/08/2018, [url](#)

politie-eenheid van 1.200 personen (Unidad Policial para la Edificación de la Paz, UNIPEP) en van militairen die een speciale veiligheidszone rond de site in stand hielden. Tijdens de demobilisatiefase vonden er binnen de perimeter van de transitiezones geen ernstige incidenten plaats.¹¹ Op 15 augustus 2017 was het demobilisatieproces voltooid.¹² In januari 2020 waren in totaal 13.185 voormalige FARC-leden officieel gedemobiliseerd. Allen kwamen in aanmerking voor een maandelijks bedrag van 90 % van het minimumloon gedurende twee jaar, samen met een pakket onderwijs, training en toegang tot de gezondheidszorg. Na 15 augustus 2017 hield de FARC-EP officieel op te bestaan en mochten hun leden de transitiezones vrij verlaten. De naam van de zones werd sindsdien veranderd in Territorial Training and Reincorporation Spaces (Espacios Territoriales de Capacitación y Reincorporación, ETCR).¹³

Begin september 2017 hield de FARC-partij haar eerste partijcongres in Bogotá waar ze haar naam veranderde in Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común (FARC). De FARC had het moeilijk kiezers aan te trekken en behaalde tijdens de lokale verkiezingen van oktober 2019, met 119.000 stemmen, slechts een mager resultaat. Twaalf van hun kandidaten raakten uiteindelijk verkozen, waarvan drie als burgemeester.¹⁴ In januari 2021 wijzigde de partij FARC haar naam in Comunales.¹⁵

In juni 2018 werd Iván Duque, criticus van het vredesakkoord, tot president verkozen na een campagne waarin hij beloofde strenger op te treden tegen voormalige FARC-strijders.¹⁶ Na afloop van zijn presidentstermijn (08/2018-08/2022) waren verschillende experts kritisch over zijn bijdrage aan de implementatie van het vredesakkoord.¹⁷ Eenmaal in functie belemmerde de nieuwe president de uitvoering van enkele belangrijke bepalingen van het akkoord, zoals de plattelands Hervorming en de vervanging van de coca-productie, aldus het consultancybedrijf Colombia Risk Analysis, dat zich toelegt op de analyse van de politieke situatie in Colombia.¹⁸ Daarnaast slaagde president Duque er niet in om de aanwezigheid van de staat uit te breiden in de door conflict getroffen gebieden. Hierdoor slaagden verschillende dissidente groeperingen van de FARC-EP, het ELN, andere illegale gewapende groeperingen en criminele organisaties erin zich te hergroeperen en te versterken en bijkomend territorium te veroveren waar ze hun controle over de lokale gemeenschappen en de illegale economieën verder konden uitbreiden.¹⁹ De regering Duque stond vooral erg kritisch tegenover het programma omtrent de vervanging van illegale gewassen (Programa Nacional Integral de Sustitución de Cultivos Ilícitos, PNIS). Door de gedwongen uitroeiing van de coca-plantages te vergroten zonder bijkomende economische alternatieven op lange termijn te bieden, verergerde de regering van Duque, volgens een analyse van Colombia Risk Analysis, de spanningen tussen het platteland en de staat. Dit dreef meer boeren op het platteland in de armen van de gewapende groeperingen en resulteerde in 2021 in een stijging van 10 % van de nationale coca-productie.²⁰

Hoewel het geweld na de ondertekening van het vredesakkoord aanvankelijk was gedaald, kende het jaar 2022 het hoogste geweldcijfer sinds 2016.²¹ Colombia-experte Elizabeth Dickinson van ICG verduidelijkt eind maart 2022 in een videoconferentie bijgewoond door Cedoca, dat in de periode 2017-2019 diverse gewapende groeperingen het machtsvacuüm ontstaan na de demobilisatie van de FARC-EP konden innemen, wat leidde tot nieuw geweld in deze gebieden. De heropleving van het geweld bemoeilijkte op zijn beurt de verdere implementatie van het vredesakkoord. Deze situatie

¹¹ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

¹² UN Mission in Colombia, 22/09/2017, [url](#)

¹³ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

¹⁴ Colombia peace - WOLA, 14/05/2020, [url](#)

¹⁵ Reuters, 24/01/2021, [url](#)

¹⁶ ICG, 12/07/2018, [url](#)

¹⁷ WOLA (Isacson A.), 23/11/2021, [url](#)

¹⁸ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

¹⁹ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#); WOLA (Isacson A.), 23/11/2021, [url](#)

²⁰ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

²¹ El Espectador, 08/08/2023, [url](#)

leidde tot een groei van diverse gewapende groeperingen die bovendien tijdens de coronapandemie hun macht verder konden consolideren en hun sociale controle over de bevolking konden uitbreiden.²²

Volgens het ICRC zijn er begin 2022 in Colombia zes gewapende conflicten actief die, naast andere vormen van geweld, een grote invloed hebben op de bevolking. De herconfiguratie van de niet-statelijke gewapende groeperingen en de toename van gewapende confrontaties, sociale controle en territoriale geschillen hebben de druk op de burgerbevolking sterk verhoogd.²³ Het ICRC onderscheidt in 2022 volgende gewapende conflicten in Colombia:²⁴

- het ELN tegenover de Colombiaanse autoriteiten;
- de Clan del Golfo tegenover de Colombiaanse autoriteiten;
- de dissidente FARC-fronten tegenover de Colombiaanse autoriteiten;
- het ELN tegenover de Clan del Golfo;
- de dissidente FARC-fronten tegenover de Segunda Marquetalia (SM);
- de dissidente FARC-fronten tegenover de Comandos de la Frontera.

In deze context vonden in mei en juni 2022 opnieuw presidentsverkiezingen plaats, die weliswaar in overwegend vreedzame omstandigheden verliepen. Gustavo Petro (Pacto Histórico) won in juni 2022 de tweede ronde met 50,4 % van de stemmen. Francia Márquez werd verkozen als eerste Afro-Colombiaanse vicepresident in de Colombiaanse geschiedenis. Rodolfo Hernández (Liga de Gobernantes Anticorrupción) werd tweede met 47,3 % van de stemmen.²⁵ Met de verkiezing van Petro kwam voor het eerst in de recente geschiedenis van het land een linkse president aan de macht. Gustavo Petro was tijdens zijn jonge jaren zelf lid geweest van de rebellengroepering M-19, die demobiliseerde in 1990 en succesvol transformeerde tot een politieke partij.²⁶

Petro maakte zich tijdens zijn kiescampagne sterk vredesgesprekken te willen opstarten met de verschillende gewapende groeperingen om zo het geweld in het land opnieuw te doen dalen. Vlak na zijn aantreden in augustus 2022 nam hij ook reeds een aantal initiatieven hiertoe. Zo hervatte hij onmiddellijk de diplomatieke relaties met buurland Venezuela nadat deze onder president Duque waren afgebroken.²⁷ Daarnaast versterkte hij de functies van het Office of the High Commissioner for Peace (Oficina del Alto Comisionado Para la Paz, OACP), onder leiding van Danilo Rueda, en kondigde hij zijn programma Paz Total aan. Dit programma voorziet onder meer onderhandelingen met het ELN, met de twee grote dissidente groeperingen van de FARC, met de criminele bendes in onder andere Buenaventura en Medellín, en met de erfgenamen van paramilitaire groeperingen, waaronder de Clan del Golfo.²⁸

²² Dickinson E., senior onderzoeker Colombia voor International Crisis Group (ICG), videogesprek, 31/03/2022

²³ ICRC, 23/03/2022, [url](#)

²⁴ ICRC, 23/03/2022, [url](#)

²⁵ UNSC, 27/06/2022, [url](#)

²⁶ NYT (Turkewitz J.), 19/06/2022, [url](#)

²⁷ CNN, 29/08/2022, [url](#)

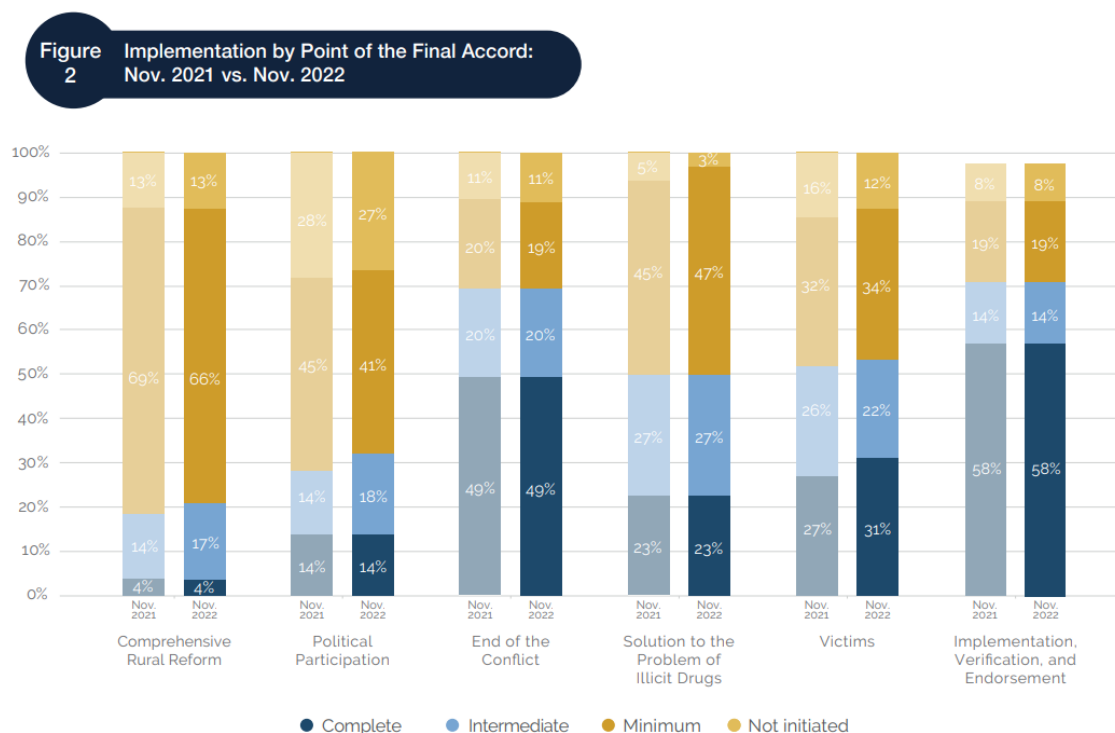
²⁸ El Espectador, 08/08/2023, [url](#)

2. Huidige toestand van het conflict

2.1. Uitvoering van het vredesakkoord van 2016

Het Kroc Institute for International Peace Studies is via een mandaat van de Colombiaanse regering verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van het vredesakkoord. Eind juni 2023 brengt het instituut haar zevende rapport uit over de implementatie van dit akkoord. Het instituut analyseert de implementatie van het vredesakkoord tussen december 2021 en november 2022 en maakt zowel een kwantitatieve als kwalitatieve analyse van de implementatie van alle 578 bepalingen uit het vredesakkoord. Het identificeert ook de belangrijkste vorderingen en uitdagingen waarmee het vredesproces in zijn zevende jaar wordt geconfronteerd.²⁹

Zes jaar na de ondertekening van het vredesakkoord blijkt uit het rapport dat 31 % van de bepalingen is voltooid, 20 % zich in een tussentijdse status bevindt, 37 % een minimale implementatiestatus heeft en 13 % nog niet is opgestart. Een vergelijking met 2021 toont aan dat de vooruitgang in 2022 minimaal is.³⁰

Tabel 1: Implementatie van het vredesakkoord (11/2021-11/2022)³¹

In juli 2023 licht Carlos Ruiz Massieu, hoofd van de VN-verificatiemissie in Colombia, de vooruitgang toe die is geboekt bij de implementatie van het vredesakkoord. Massieu benadrukt de inspanningen van de Colombiaanse autoriteiten om een dialoog aan te gaan met gewapende groeperingen van verschillende aard.³² De speciale vertegenwoordiger verwelkomt de vooruitgang op het vlak van de implementatie van het etnische hoofdstuk. Zo werkt de vice-president aan een plan dat meer

²⁹ Kroc Institute for International Peace Studies, 27/06/2023, [url](#)

³⁰ Kroc Institute for International Peace Studies, 27/06/2023, [url](#)

³¹ Kroc Institute for International Peace Studies, 27/06/2023, [url](#)

³² UN, 12/07/2023, [url](#)

prioriteit geeft aan de behoeften van de inheemse gemeenschappen en dat gronden voorziet voor landloze boeren. De bevoegde autoriteiten kochten 13.800 hectare land aan tijdens de eerste helft van 2023.³³

Maar het rapport van de VN-missie benadrukt eveneens dat aanhoudend geweld door illegale gewapende groeperingen en criminele organisaties de levens van burgers blijft ontwrichten en de vredesopbouw in verschillende regio's ondermijnt.³⁴

Het programma ter vervanging van de illegale cocagewassen PNIS boekte tussen maart en juni 2023 weinig vooruitgang, met veel bepalingen die een minimale implementatie kenden, aldus het KROC-instituut.³⁵ Hoewel aanvankelijk veel boeren zich engageerden om de cocateelt op te geven in ruil voor een financiële compensatie en technische assistentie bij de overschakeling naar het telen van een legaal gewas, raakte maar een klein deel van het programma voltooid. De voorziene hulp bleek ruim onvoldoende voor een succesvolle transitie. Vele boeren keerden terug naar de cocateelt uit financiële noodzaak of onder druk van de gewapende groeperingen.³⁶ Volgens het VN-Bureau voor Drugs en Misdaad (United Nations Office on Drugs and Crime, UNODC) verdienen meer dan 200.000 huishoudens in Colombia de kost met de cocateelt, die in 2021 204.000 hectare grondgebied besloeg. Samen met de mensen die onrechtstreeks van de oogst leven, zoals de plukkers, verkopers van landbouwbenodigdheden en anderen, komt het geschatte totaal op 400.000 huishoudens. In de eerste helft van 2023 crashte de cocaprijs. Bijvoorbeeld in Nariño daalde de prijs voor een mand geplukte cocabladeren (*arroba*) van twintig naar zeven dollar.³⁷ Analisten halen verschillende redenen aan voor deze sterke prijsdaling, waaronder een sterke overproductie, met landen als Peru en Bolivia die nu eveneens cocaproducerende landen zijn, maar eveneens een extreem gefragmenteerd crimineel panorama, aldus Jeremy McDermott van de denktank InSight Crime. Mexicaanse, maar ook Europese bendes, reizen nu zelf naar Colombia om hun eindproduct in groothandel te kopen en lagere prijzen te betalen. Deze sterke prijsdalingen veroorzaken een sociale en humanitaire crisis in de cocaproducerende regio's van het land. In juli 2023 startten de autoriteiten met het uitdelen van geld aan gezinnen in enkele van de 181 cocaproducerende gemeenten om de humanitaire crisis te verlichten.³⁸

2.2. Vredesonderhandelingen in het kader van Paz Total

2.2.1. Wat is Paz Total?

Op 30 augustus 2022 diende de nieuwe president Petro zijn Paz Total (Totale Vrede) in bij het Congres (parlement). Zijn doel was om via het onderhandelen van gelijktijdige wapenstilstanden met verschillende gewapende en criminele groeperingen, en vervolgens via het verlenen van gerechtelijke amnestie en andere voordelen, een permanente ontwapening en een verbetering van de veiligheidssituatie in Colombia te bekomen.³⁹ Kort nadien keurde het Congres Wet 2272 goed die de president en de autoriteiten toelaat onderhandelingen aan te knopen met de verschillende gewapende groeperingen.⁴⁰

Wel kan de regering alleen officiële onderhandelingen voeren met groeperingen die politieke eisen aan de staat stellen. In de praktijk gaat het om het ELN en de dissidente FARC-fractie Estado Mayor

³³ UNSC, 27/06/2023, [url](#)

³⁴ UNSC, 27/06/2023, [url](#)

³⁵ Kroc Institute for International Peace Studies, 27/06/2023, [url](#)

³⁶ Colombia Risk Analysis, 08/2022, [url](#)

³⁷ WOLA, 08/2023, [url](#)

³⁸ The Economist, 04/08/2023, [url](#)

³⁹ CFR, 30/08/2023, [url](#)

⁴⁰ El País (Reynoso L.), 27/10/2023, [url](#)

Central de las FARC-EP (EMC), die nooit eerder demobiliseerden.⁴¹ Met de groeperingen die de wet beschouwt als criminele structuren kunnen de vredesgesprekken enkel tot demobilisatie en vrijwillige onderwerping aan het rechtssysteem leiden, hoewel de wettelijke details hier nog niet definitief zijn. Dit soort onderhandelingen zijn onder andere van toepassing op de Clan del Golfo en op de FARC-dissidenten die bekend staan als de Segunda Marquetalia (SM). Deze laatste gewapende groepering staat onder leiding van Iván Marquez, de voormalige hoofdonderhandelaar van de vredesovereenkomst van 2016 die vervolgens het vredesproces verliet.⁴² Wet 2272 stelt eveneens dat het vredesbeleid de effectieve participatie van vrouwen en van het maatschappelijk middenveld moet garanderen en een centrale plaats aan de slachtoffers moet bieden.⁴³

President Petro benadrukt in Paz Total het belang van gelijktijdige onderhandelingen met de diverse gewapende groeperingen. De geschiedenis toont immers aan dat het niet mogelijk is een conflict met concurrerende gewapende groeperingen te beëindigen door slechts één van hen te demobiliseren, aldus een analyse van ICG.⁴⁴ Aangezien de meeste gevechten anno 2022 plaatsvinden tussen groeperingen onderling die strijden om hulpbronnen en territorium in plaats van tegen de staat, zijn deze groepen terughoudend om individuele deals met de staat te sluiten uit vrees grondgebied af te moeten staan aan een rivaal.⁴⁵

Deze gelijktijdige onderhandelingen met de diverse gewapende groeperingen maken van Paz Total een zeer ambitieus project. Bovendien hanteert de president hierbij soms ook een gewaagde en voor sommige zeer omstreden strategie.⁴⁶ Zo benoemde hij Salvatore Mancuso, voormalig hooggeplaatst bevelhebber van het AUC, als vredesmanager. Mancuso demobiliseerde tijdens het vredesproces met het AUC in 2003 en werd in 2008 uitgeleverd aan de Verenigde Staten (VS) wegens drugshandel. Mancuso aanvaardde de verantwoordelijkheid voor meer dan 300 moorden en wordt beschuldigd van ongeveer 75.000 misdaden in Colombia ten tijde van het gewapende conflict. In de hoop een milde straf te krijgen, getuigde de voormalige paramilitaire leider virtueel voor het speciale vredestribunaal (JEP) van Colombia, waarbij hij details gaf over hoe het leger, maar ook de zakelijke en politieke elites, hand in hand samenwerkten met de paramilitairen om linkse guerrillastrijders uit te schakelen. Zijn aanstelling als vredesgezant kwam voor velen als een schok en vele slachtoffers voelen zich beledigd.⁴⁷

Eind 2022 startten de onderhandelingen met acht verschillende soorten gewapende groeperingen. Het gaat allereerst om de twee rebellengroeperingen, het ELN en de EMC.⁴⁸ Daarnaast vatte de regering gesprekken aan met de SM, de Clan del Golfo, de Autodefensas Conquistadoras de la Sierra Nevada (Zelfverdedigingstroepen van de Sierra Nevada, ACSN ook wel Los Pachencas genoemd) en de bendes Shottas en Espartanos in Buenaventura, verschillende *combos* (lokale bendes) in de stad Medellín en tot slot Los Mexicanos, Los Locos Yam en het Cartel del Norte in Quibdó.⁴⁹ Hoewel het proces met het ELN aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt, stuiten de andere onderhandelingen op belangrijke obstakels.⁵⁰

⁴¹ Dit onderscheid kenmerkt al lange tijd het conflict in Colombia en is vastgelegd in een reeks wetten en uitspraken van het Constitutionele Hof. Amnestie en onderhandelingen zijn toegestaan voor groepen die politieke misdrijven hebben gepleegd met het doel politieke verandering te bewerkstelligen, maar niet voor gewone misdrijven uitsluitend gepleegd uit winstbejag of andere motieven. Drugshandel komt dus alleen in aanmerking voor een speciale juridische behandeling als deze uitsluitend ter ondersteuning van een opstand dient en niet voor persoonlijk gewin. Bron: ICG, 24/02/2023, [url](#) [geraadpleegd op 21/09/2023]

⁴² ICG, 24/02/2023, [url](#)

⁴³ OHCHR, 20/02/2023, [url](#)

⁴⁴ ICG, 24/02/2023,

⁴⁵ ICG, 24/02/2023, [url](#)

⁴⁶ The Guardian (Taylor L.), 25/07/2023, [url](#)

⁴⁷ The Guardian (Taylor L.), 25/07/2023, [url](#)

⁴⁸ InSight Crime, 04/08/2023, [url](#)

⁴⁹ FIP, s.d., [url](#)

⁵⁰ ICG, 04/10/2023, [url](#)

Een van de obstakels voor de regering-Petro is het gebrek aan een duidelijk wettelijk kader voor de dialoog met de niet-politieke gewapende groeperingen, zoals de Clan del Golfo en de SM maar ook de verschillende bendes in steden zoals Medellín en Buenaventura. Ondanks de goedkeuring van Wet 2272 in november 2022 heeft de procureur-generaal aangedrongen op aanvullende wetgeving met betrekking tot de precieze inhoud van de onderhandelingen en de voordelen die deze criminele groeperingen in de wacht kunnen slepen in ruil voor demobilisatie. In juni 2023 heeft het Congres het wetsvoorstel verworpen dat deze leemte wilde opvullen.⁵¹

2.2.2. Verloop van de onderhandelingen

Het jaar 2023 begon met de aankondiging van president 'Petro over een bilateraal staakt-het-vuren van zes maanden met vijf gewapende groeperingen, namelijk het ELN, de SM, de EMC, de Clan del Golfo en de ACSN. "Paz Total zal werkelijkheid worden" [vertaling], tweette de president op 31 december 2022.⁵² Maar enkele maanden later hield het bilateraal staakt-het-vuren met drie van die vijf organisaties, het ELN, de Clan del Golfo en het EMC, geen stand meer. Het staakt-het-vuren met het ELN ging eigenlijk nooit van start. Een paar dagen na de aankondiging van Petro maakte de leiding van de gewapende groepering immers duidelijk dat een dergelijk akkoord nooit was bereikt aan de onderhandelingstafel. Half maart 2023 schortte de president eenzijdig het staakt-het-vuren met de Clan del Golfo op na beschuldigingen van het breken van de gemaakte afspraken.⁵³ In mei 2023 kondigde president Petro ook het einde van het staakt-het-vuren met de EMC aan na de moord in Putumayo op vier inheemse jongeren door een van de EMC-subgroepen, het Carolina Ramírez Front, en de gedwongen rekrutering van jongeren.⁵⁴ Het bilateraal staakt-het-vuren met de overige twee organisaties, de SM en de ACSN, eindigde zoals voorzien na zes maanden, op 30 juni 2023.⁵⁵

Op 7 juli 2023 berichtten de media het overlijden van Iván Márquez, de leider van SM. Een jaar eerder was hij al eens doodverklaard. Volgens lokale media stierf Márquez in juni 2022 aan een hoofdletsel opgelopen tijdens een gewapende aanval door Colombiaanse veiligheidstroepen op zijn kamp in Apure, Venezuela. Nadien bleek dat hij nog leefde en verbleef in een huis in Caracas, bewaakt door Venezolaanse veiligheidstroepen. In augustus 2023 verklaarde de Colombiaanse Hoge Commissaris voor de Vrede, Danilo Rueda, dat hij geloofde dat Iván Márquez nog in leven was en dat de onderhandelingen met de SM verder lopen.⁵⁶ InSight Crime merkt op dat ondanks de tweede verrijzenis van Marquez de SM ernstig verzwakt aan de onderhandelingstafel zit.⁵⁷

Na de eerdere opschorting van het staakt-het-vuren in mei 2023, hervatten op 16 oktober 2023 de regering en de EMC uiteindelijk de onderhandelingen, met Zwitserland als garant voor het nieuwe vredesproces. Het nieuwe staakt-het-vuren geldt voor drie maanden, tot 15 januari 2024.⁵⁸ Op 5 november 2023 kondigde de EMC opnieuw aan dat ze uit de vredesonderhandelingen stapt, volgens de woordvoerder van de groepering omdat de autoriteiten hun beloften niet nakomen. De groepering verduidelijkte niet over welke beloften het precies gaat. Ze verklaarde wel het staakt-het-vuren te respecteren tot het einde van het jaar.⁵⁹

Met het ELN bereikten de Colombiaanse autoriteiten in 2023 de meeste vooruitgang. In november 2022 vond de eerste gespreksronde plaats in Venezuela. Begin 2023 kondigde de president een bilateraal staakt-het-vuren aan dat vervolgens door het ELN werd ontkend. Op 13 februari 2023

⁵¹ ICG, 04/10/2023, [url](#)

⁵² Gustavo Petro (@petrogustavo) [Twitter profile], 01/01/2023, [url](#); El País, 24/05/2023, [url](#)

⁵³ BBC, 20/03/2023, [url](#)

⁵⁴ El País, 24/05/2023, [url](#)

⁵⁵ FIP, s.d., [url](#)

⁵⁶ El Espectador (Pulido Castrillón G.), 07/08/2023, [url](#)

⁵⁷ InSight Crime, 04/08/2023, [url](#)

⁵⁸ Reuters, 16/10/2023, [url](#)

⁵⁹ DW, 06/11/2023, [url](#)

begon de tweede ronde van de gesprekken, maar deze eindigden abrupt nadat de rebellengroepering eind maart 2023 tien soldaten had gedood.⁶⁰ Begin mei 2023 startte in Cuba een nieuwe ronde gesprekken die uiteindelijk leidden tot een staakt-het-vuren dat op 3 augustus 2023 van kracht ging en tot 29 januari 2024 loopt. Het staakt-het-vuren geldt enkel tussen de staat en het ELN, niet ten aanzien van burgers. Beide partijen kwamen overeen om vanaf 6 juli 2023 de operaties tegen elkaar stop te zetten.⁶¹ Bijkomende protocollen stellen voorts dat geen van beide partijen zich schuldig mag maken aan acties verboden volgens het internationaal humanitair recht. Op 28 oktober 2023, een dag voor de regionale verkiezingen, ontvoerde het ELN de vader van Liverpool-voetballer Luis Díaz. Deze actie van het ELN verhoogt volgens analisten de druk op de regering om zich harder op te stellen tegen de groepering.⁶²

De onderhandelingen met de criminele bendes, onder andere in Buenaventura, boekten het afgelopen jaar de minste vooruitgang, al vond op 2 juli 2023 in Medellín wel de installatie van een onderhandelingstafel plaats. Officiële cijfers laten verder ook een daling van het aantal misdaden zien in het grootstedelijk gebied Medellín. In Buenaventura bereikte de regering eerst een wapenstilstand met de bendes las Shottas en los Espartanos, maar deze hield maar enkele maanden stand (zie hoofdstukken 6.2.3 en 6.2.5).⁶³ In december 2022 vaardigden Los Mexicanos, los Locos Yam en het RPS-Cartel del Norte in Quibdó een staakt-het-vuren uit.⁶⁴

2.3. Invloed van Paz Total op de veiligheidssituatie

2.3.1. Cijfers OCHA

OCHA registreerde 2.141 gewelddadige gebeurtenissen (*eventos de violencia*) tussen 1 januari 2023⁶⁵ en 10 oktober 2023. OCHA beschouwt 1.332 van deze incidenten als aanvallen tegen de burgerbevolking (*ataques contra la población civil*) gaande van moord op een persoon die bescherming geniet, bedreigingen, ontvoeringen en gedwongen rekrutering tot sociale controle. Ook telt OCHA 472 gewapende aanvallen (*acciones armadas*), gaande van gevechten tussen gewapende actoren en gevechten tegen veiligheidsdiensten tot aanvallen op militaire infrastructuur en wegblokkades.⁶⁶

⁶⁰ InSight Crime, 19/05/2023, [url](#)

⁶¹ InSight Crime, 18/07/2023, [url](#)

⁶² El Espectador (Castillo Morales C.), 05/11/2023, [url](#)

⁶³ El Espectador (Castillo Morales C.), 05/08/2023, [url](#)

⁶⁴ FIP, s.d., [url](#)

⁶⁵ De database laat niet toe de cijfers van 2022 op te halen.

⁶⁶ OCHA Colombia Monitor, 13/10/2023 [last update], [url](#)

Categoría de Eventos	Total Eventos
Ataques contra la población civil	
Homicidio intencional en persona protegida	529
Amenazas (individuales/colectivas)	358
Secuestro	140
Atentado	132
Control social (toques de queda, códigos de conducta, manuales de convivencia, carnetizando)	88
Masacre (homicidio colectivo)	40
Reclutamiento, vinculación y utilización de menores	38
Desaparición forzada	26
Violencia sexual	14
Desvinculación de menores de edad	13
Toma de rehenes	6
Tortura	5
Acciones armadas	
Enfrentamiento entre actores no estatales	140
Combates	104
Hostigamiento	77
Incursión	76
Bloqueo de vías y/o Retén ilegal	55
Ataque a infraestructura militar / policial	31
Emboscada	14
Uso de artefactos explosivos	249
Restricción al acceso humanitario	216
Desplazamiento forzado	149
Ataque a objetivos ilícitos de guerra	53
Categorías Complementarias	29

Tabel 2: Gewelddadige gebeurtenissen januari-oktober 2023⁶⁷

2.3.2. Analyse

Het eerste jaar van het presidentschap van Petro heeft de veiligheidssituatie in Colombia niet substantieel veranderd. De internationale organisatie ICG wijst op de beperkte impact van de huidige vredesonderhandelingen op de veiligheidssituatie. De regering-Petro probeert een dialoog aan te gaan met gewapende en criminele groeperingen op het moment dat deze organisaties de staat niet langer als hun belangrijkste tegenstander beschouwen in de strijd om territoriale controle, maar daarentegen voor hun voortbestaan en groei afhankelijk zijn van dwang tegen de lokale bevolking. Hoewel militaire operaties tegen deze groeperingen enig effect hebben gehad, bijvoorbeeld door de inbeslagname van illegale transporten en door bepaalde leiders op de vlucht te houden, zijn gewapende en criminele groeperingen er over het algemeen in geslaagd hun gezag te vestigen zonder de staat rechtstreeks aan te vallen. In plaats daarvan hebben ze zich geconcentreerd op het bestrijden van rivaliserende groeperingen en het onderwerpen van lokale gemeenschappen om zichzelf een veilige uitvalsbasis te geven, aldus de analyse van ICG.⁶⁸ In haar

⁶⁷ OCHA Colombia Monitor, 13/10/2023 [last update], [url](#)

⁶⁸ ICG, 24/02/2023, [url](#)

rapport van begin oktober 2023 schrijft de internationale organisatie dat, ondanks vorderingen in de onderhandelingen met de gewapende groeperingen, er tot nu toe geen duidelijke verbetering in de veiligheidssituatie is vast te stellen, niet in de steden en niet op het platteland.⁶⁹

De onderhandelingen tussen de gewapende groeperingen en de autoriteiten leiden bovendien enkel tot een staakt-het-vuren met de staat en niet tussen de groeperingen onderling. De organisatie ACAPS, die humanitaire situaties analyseert, wijst in haar rapport van juli 2023 ook op het feit dat de onderhandelingen met de verschillende groeperingen op een verschillend tempo verlopen en dus niet echt gelijktijdig, wat bijkomende veiligheidsrisico's inhoudt.⁷⁰

De onderzoeksorganisatie Fundación Ideas Para la Paz (FIP) stelt in een rapport van augustus 2023 dat de vredesgesprekken onder president Petro de criminele groeperingen niet belemmeren in hun activiteiten. Het afgelopen jaar hebben de belangrijkste criminele groeperingen hun territoriale controle uitgebreid, hun rekruteringsmacht vergroot en hun inkomsten gediversifieerd. Dit alles heeft het aantal onderlinge gewapende confrontaties doen toenemen en een zorgwekkend humanitair klimaat gecreëerd, aldus de FIP.⁷¹

Het rapport besluit vooreerst dat het geweld tegen de staat wel degelijk afnam, maar dat de gewapende confrontaties tussen de groeperingen toenamen. In het eerste jaar van de regering Petro verminderden de aanvallen op de publieke macht en op infrastructuur sterk.⁷² Tussen juli 2022 en augustus 2023 vonden minder dan 100 gewapende confrontaties plaats tussen de staat en de gewapende groeperingen.⁷³ Maar de confrontaties tussen gewapende groeperingen onderling namen tijdens Petro's eerste ambtsjaar met 85 % toe, wat leidde tot het hoogste aantal van de afgelopen tien jaar. Ook zijn er nieuwe bronnen van gewelddadige conflicten in het noorden van Cauca, het westen van Caquetá, Huila en het noordoosten van Antioquia, en hernamen de geschillen opnieuw in Putumayo en in het stedelijk gebied van Buenaventura.⁷⁴

⁶⁹ ICG, 04/10/2023, [url](#)

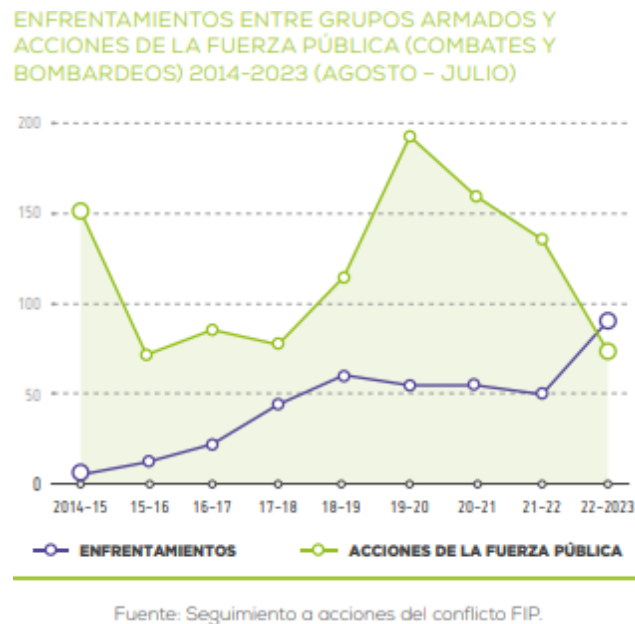
⁷⁰ ACAPS, 26/07/2023, [url](#)

⁷¹ FIP, 22/08/2023, p. 9, [url](#)

⁷² FIP, 22/08/2023, p. 9, [url](#)

⁷³ InSight Crime, 24/08/2023, [url](#)

⁷⁴ FIP, 22/08/2023, p. 11, [url](#)

Grafiek 1: evolutie gewapende confrontaties tussen groeperingen onderling (paars) en van de staat tegen de gewapende groeperingen (groen)⁷⁵

Gedurende de verslagperiode hebben de voormalige FARC-groeperingen, het ELN en de Clan del Golfo hun gelederen bovendien versterkt. Volgens de FIP tellen ze nu in totaal 7.620 leden. Ze worden ook ondersteund door een netwerk van minstens 7.512 personen, wat meer is dan de voorgaande jaren toen het gemiddeld om 6.000 personen ging. Daarnaast konden de grotere groeperingen hun controle in sommige regio's uitbreiden en/of consolideren. Eind 2022 had de Clan del Golfo invloed in 200 gemeenten, het ELN in 176 en de FARC-dissidenten in 171.⁷⁶

Verder stelde de FIP voor een aantal geweldsindicatoren een duidelijke daling vast, waaronder het aantal moorden op sociale leiders, terwijl andere soorten van geweld ten aanzien van burgers voortduurden en in sommige gevallen zelfs toenamen. Het aantal moorden daalde tijdens Petro's eerste jaar met 1,5 % en in de meest kritieke regio's (de zogenaamde PDET-regio's⁷⁷) met 14 %. Ook het aantal bedreigingen (19 %), moorden op sociale leiders (13 %), gevallen van gedwongen ontheemding (3 %) en bloedbaden (2 %) daalden.⁷⁸ Daarentegen steeg op nationaal niveau het aantal ontvoeringen met 77 % en het aantal gevallen van afpersing met bijna 15 %, in beide gevallen de hoogste cijfers van de afgelopen tien jaar.⁷⁹ Uit de gegevens van de FIP blijkt voorts dat de bevolking in plattelandsgebieden vaker te maken heeft met bedreigingen en gedwongen ontheemding dan in de steden, en dat het aantal afpersingen vooral toenam in de rurale gebieden.⁸⁰

De onderzoeksorganisatie CERAC, die het staakt-het-vuren monitort dat sinds begin augustus 2023 van kracht is tussen de Colombiaanse autoriteiten en het ELN, ziet een gunstig effect op het aantal

⁷⁵ FIP, 22/08/2023, p. 11, [url](#)

⁷⁶ FIP, 22/08/2023, p. 10, [url](#)

⁷⁷ Een van de maatregelen van het vredesakkoord van 2016 was de creatie van het overheidsprogramma Planes de Desarrollo con Enfoque Territorial (PDET). Dit programma is gericht op de stabilisering van de gebieden die het zwaarst getroffen werden door geweld, armoede, illegale economieën en institutionele zwakheden. In totaal bestempelde de overheid 170 gemeenten als PDET met in totaal ongeveer zeven miljoen inwoners. Bron: Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 28/03/2022, [url](#)

⁷⁸ FIP, 22/08/2023, p. 12, [url](#)

⁷⁹ FIP, 22/08/2023, pp. 6, 12 [url](#)

⁸⁰ FIP, 22/08/2023, p. 12, [url](#)

offensieve acties vanwege het ELN, die weliswaar niet herleid zijn tot nul. Zo schrijft CERAC voor de periode augustus–september 2023 in totaal acht gewelddadige incidenten toe aan de rebellengroepering, waarvan er twee een schending zijn van het staakt-het-vuren. Het ELN ontvoerde in totaal twaalf mensen, vier arbeiders en acht ELN-strijders. De groepering ontvoerde op 21 september 2023 vier arbeiders van een veehouderij in het landelijke gebied van Yondó, Antioquia. De ordediensten bevrijdden hen enkele dagen later. De acht guerrillastrijders vielen tijdens een gevecht op 3 september 2023 in Tame, Arauca, in handen van een dissidente FARC-groep die hen vervolgens op 25 september 2023 overdroeg aan een humanitaire missie waar onder andere het ICRC deel van uitmaakte. De strijders werden tijdens deze humanitaire missie opnieuw door gewapende ELN-strijders ontvoerd.⁸¹ Het ICRC riep op tot respect voor humanitaire missies en de Defensoría del Pueblo (ombudsman), Carlos Camargo, sprak van “een ongekennde gebeurtenis in de laatste jaren van het gewapende conflict in het land” [vertaling]^{82, 83}

Bij wet heeft de ombudsman de taak om *Alertas Tempranas* (vroegtijdige waarschuwingen) aan te kondigen wanneer het bureau dreigingen waarneemt die de mensenrechten bedreigen of een risico op schending van het internationaal humanitair recht vormen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken dient aan elke waarschuwing van de Ombudsman gevolg te geven. De coördinatie van de reactie op een dergelijke waarschuwing ligt in handen van de Comisión Intersectorial para la Respuesta Rápida a las Alertas Tempranas (CIPRAT), verbonden aan het ministerie. De CIPRAT doet aanbevelingen aan de relevante overheidsinstellingen.⁸⁴ Tussen 2016 en 2023 heeft het kantoor 293 vroegtijdige waarschuwingen afgekondigd. In de periode januari–september 2023 gaf het kantoor 33 waarschuwingen. De meeste hadden betrekking op Cauca, Chocó, Nariño en Norte de Santander. Bij 28 waarschuwingen was er een risico op gedwongen rekrutering. Verder ging het om risico's op moord, gedwongen verplaatsing, afpersing en/of gewapende confrontaties.⁸⁵

2.4. Invloed van de lokale verkiezingen op de veiligheidssituatie

Op 29 oktober 2023 vonden in Colombia lokale verkiezingen plaats van gouverneurs, leden van de departementale vergaderingen, burgemeesters en gemeenteraadsleden. Eind augustus 2023 waarschuwde de ombudsman in een *Alerta Temprana* dat in het kader van het kiesproces er van de 1.103 gemeenten 113 zijn waar de kans op gewelddaden zeer groot was en 286 waar de kans op geweld hoog was. Het gaat om een stijging van 39 % vergeleken met de verkiezingen van 2019.⁸⁶ Volgens de Colombiaanse verkiezingswaarnemingsmissie (Misión de Observación Electoral, MOE) bevatten de vijf departementen Chocó, Nariño, Antioquia, Cauca en Guaviare het grootste aantal gemeenten met het hoogste risico op geweld in het kader van de verkiezingen van oktober 2023.⁸⁷ Eind oktober 2023 stelt de MOE dat in de periode oktober 2022–oktober 2023 179 kandidaten te maken kregen met een of andere vorm van geweld, een stijging van 37,7 % vergeleken met 2019 en 101 % vergeleken met 2015. In totaal werden 22 kandidaten het doelwit van een aanslag en werden er 8 vermoord. De meeste slachtoffers, die tot het hele politieke spectrum behoren, waren kandidaat voor de gemeenteraad.⁸⁸

Verschillende analisten wijzen erop dat de risico's op geweld in het kader van lokale verkiezingen steeds groter zijn dan deze bij presidentsverkiezingen omdat de belangen van de gewapende groeperingen dan groter zijn. Zo verklaart Elizabeth Dickinson, senior analist voor Colombia bij ICG,

⁸¹ CERAC, 01/10/2023, [url](#)

⁸² “un hecho sin precedentes en los últimos años del conflicto armado en el país”.

⁸³ El Tiempo, 26/09/2023, [url](#)

⁸⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 03/2022, p. 84, [url](#)

⁸⁵ Defensoría del Pueblo, 26/09/2023 [last update], [url](#)

⁸⁶ El Espectador, 23/08/2023, [url](#)

⁸⁷ El Tiempo (Ramírez J.), 29/09/2023, [url](#)

⁸⁸ El Tiempo, 23/10/2023, [url](#)

aan de krant El Tiempo dat de focus van de illegale gewapende groeperingen op de burgemeesters ligt. De gewapende groeperingen dwingen inwoners om voor bepaalde kandidaten te stemmen, want controle over de burgemeester biedt vele voordelen.⁸⁹

Volgens de ombudsman zijn eind augustus 2023 minstens twaalf burgemeesters in zeven departementen gedwongen van buiten hun grondgebied te besturen als gevolg van bedreigingen van gewapende groeperingen. Een voorbeeld hiervan is Ider Álvarez, burgemeester van Playa de Belén (Catatumbo) sinds 2019, die al bij aanvang van zijn ambtstermijn bedreigingen ontving van zowel de FARC-dissidenten als het ELN. Uiteindelijk vluchtte hij met zijn gezin naar een nabijgelegen stad en reisde hij elke dag met een gepantserde auto en een door de overheid toegewezen escorte naar zijn kantoor in Playa de Belén. In maart 2022 vielen gewapende groeperingen zijn auto aan, waarna hij besloot te verhuizen met zijn gezin en zijn werk verder te zetten vanuit Cúcuta, de hoofdstad van het departement, acht uur rijden van Playa de Belén. In juni 2023 was hij het doelwit van een nieuwe aanval toen hij een stadsfeest bijwoonde in Playa de Belén. Hij kon ontsnappen met behulp van een legerescorte. Uiteindelijk besloot Álvarez eind juli 2023 af te treden en het land te verlaten samen met zijn gezin.⁹⁰ Tussen oktober 2022 en oktober 2023 registreerde de MOE meer gewelddadige incidenten dan tijdens voorgaande verkiezingsperiodes. In totaal gaat het om 436 incidenten tegen politieke mandatarissen of kandidaten, waaronder 324 bedreigingen, 50 aanvallen, 41 moorden, 4 ontvoeringen en 17 gevallen van geweld tegen vrouwelijke politici.⁹¹

Ook leden van de partij Comunes stelden zich kandidaat bij de lokale verkiezingen. De partij vaardigde 299 kandidaten af, waaronder 76 voormalige FARC-strijders. Verschillende voormalige strijders die opkomen in Antioquia, Cauca, La Guajira en Meta rapporteerden meerdere bedreigingen en sommige besloten hierdoor hun kandidatuur in te trekken.⁹²

Hoewel waarnemers in de aanloop naar de verkiezingen een toename in politiek geweld vaststelden, verliep de stembusgang zelf op 29 oktober 2023 zonder noemenswaardige veiligheidsincidenten. Er werden geen aanvallen van gewapende groeperingen zoals de EMC, het ELN en de Clan de Golfo gesignaleerd. Volgens de MOE speelden de lopende vredesonderhandelingen hierbij een grote rol. Een analist van de organisatie merkt bovendien op dat de gewapende groeperingen hun strategie hebben verlegd waarbij ze de verkiezingsuitslag al eerder in het verkiezingsproces proberen te beïnvloeden in plaats van op de dag zelf.⁹³

De verkiezingen resulteerden in een nederlaag voor de zittende president. Kiezers in de grote steden van het land keerden Petro's kandidaten de rug toe en stemden in plaats daarvan op critici van zijn regering, allen afkomstig uit meer traditionele partijen. Petro's Pacto Historico won gouverneurszetels in slechts 2 van de 32 departementen.⁹⁴ Ook in de hoofdstad Bogotá leed de huidige coalitie een belangrijke nederlaag en haalde hun kandidaat slechts de derde plaats. Het feit dat de huidige linkse regering weinig regionale bondgenoten overhoudt, zal volgens analisten een invloed hebben op de vredesonderhandelingen gevoerd door de president.⁹⁵

⁸⁹ El Tiempo (Ramírez J.), 29/09/2023, [url](#)

⁹⁰ InSight Crime, 03/10/2023, [url](#)

⁹¹ El Tiempo, 23/10/2023, [url](#)

⁹² OHCHR, 26/09/2023, p. 5, [url](#)

⁹³ InSight Crime, 03/11/2023, [url](#)

⁹⁴ Al Jazeera, 04/11/2023, [url](#)

⁹⁵ InSight Crime, 03/11/2023, [url](#)

3. Gewapende groeperingen

Volgens diverse bronnen aangehaald door de krant El Colombiano kennen 31 van de 32 departementen van Colombia een gewapende aanwezigheid van ten minste drie grote criminele groeperingen, waarvan in totaal zo'n 17.600 personen deel uitmaken.⁹⁶

3.1. Rebellengroeperingen

3.1.1. Dissidenten van de gedemobiliseerde FARC-EP

Terwijl ongeveer 13.000 FARC-leden formeel demobiliseerden na het vredesakkoord in 2016, verwierpen 800 strijders het akkoord volledig en weigerden ze deel te nemen aan het demobilisatieproces.⁹⁷ Van degenen die het demobilisatieproces wel hebben doorgeemaakt, schat PARES dat eind 2019 ongeveer 830 strijders de wapens weer hadden opgenomen.⁹⁸ Volgens schattingen van de autoriteiten in 2020 telden de verschillende dissidente groeperingen van de FARC-EP in totaal 2.500 à 2.600 strijders, met nog eens 1.800 à 2.000 deeltijdse leden die in stedelijke gebieden wonen en ondersteuning bieden. Er zouden zo'n 25 groeperingen actief zijn. Deze verschillen echter sterk in grootte.⁹⁹

De FIP benadrukt dat de dissidente groeperingen niet alleen uit voormalige guerrillastrijders van de FARC-EP bestaan. De samenstelling is afhankelijk van het gebied. Zo nemen ze kleine criminele groepen op die al lokaal actief waren.¹⁰⁰ De FIP wijst er in haar rapport van mei 2022 op dat geen van deze dissidente groeperingen de gewapende capaciteit van de oude FARC-EP bezitten. Ze hebben anno 2022 niet het vermogen noch de interesse om te concurreren met of het hoofd te bieden aan de staat. Integendeel, hun doel is volgens de FIP voornamelijk zelfverrijking via de illegale economieën (voornamelijk drugshandel).¹⁰¹

Sinds de start van de vredesgesprekken onder president Petro zijn de dissidenten georganiseerd rond twee grote structuren, de EMC en de SM.

De EMC is het bestuursorgaan van een groep dissidenten die niet hebben deelgenomen aan de vredesbesprekingen in 2016 en voortkomen uit het eerste Front van de voormalige FARC-EP. Deze structuur stond aanvankelijk onder leiding van Gentil Duarte die omkwam tijdens gewapende confrontaties in mei 2022. Sindsdien heeft Iván Mordisco de leiding overgenomen. De EMC beschikt over aanzienlijke militaire macht en controleert verschillende criminele economieën, waaronder vooral drugshandel. Ze hebben hun invloed in heel Colombia uitgebreid, bestrijken de centrale, zuidelijke, oostelijke en westelijke regio's, en zijn ook aanwezig in Venezuela en andere landen. Het is anno 2023 de grootste dissidente FARC-groepering met een aanwezigheid in 166 gemeenten, 47 meer dan in 2022 (zie kaart [bijlage 1](#)).¹⁰² De EMC is in september 2023 opgedeeld in vier grote blokken (*bloques*) die in totaal 46 FARC-fronten (*Frentes*) verenigen.¹⁰³ Volgens een rapport van de Colombiaanse inlichtingendienst dat de krant El Colombiano kon inkijken, telt de EMC 3.530 leden, waarvan 2.180 gewapend.¹⁰⁴

⁹⁶ El Colombiano, 22/04/2023, [url](#)

⁹⁷ Colombia Peace - WOLA, 24/04/2020, [url](#)

⁹⁸ PARES, 27/01/2020, [url](#)

⁹⁹ HRW, 22/10/2020, [url](#)

¹⁰⁰ FIP, s.d., [url](#)

¹⁰¹ FIP, 14/05/2022, p. 20, [url](#)

¹⁰² PARES, 08/2023, p. 46, [url](#)

¹⁰³ INDEPAZ, 09/2023, [url](#)

¹⁰⁴ El Colombiano, 22/04/2023, [url](#)

De EMC is de afgelopen jaren zwakker geworden door botsingen met andere gewapende groeperingen, waaronder de SM en veiligheidstroepen in Colombia en Venezuela. Hoewel een bilateraal staakt-het-vuren een einde heeft gemaakt aan de aanvallen van de Colombiaanse strijdkrachten, blijft de EMC in conflict met andere criminele organisaties.¹⁰⁵

De tweede structuur is de SM. Deze werd in 2019 opgericht en geleid door Iván Márquez, El Paisa, Jhon 40 en Romaña. Deze groep had zich in 2016 wel achter het vredesakkoord geschaard en Márquez gold als een van de hoofdonderhandelaars. In de periode 2021-2022 kwamen deze leiders echter om tijdens gewapende confrontaties.¹⁰⁶ Márquez werd al tweemaal dood verklaard maar zou nog steeds in leven zijn (zie hoofdstuk 2.2.2.).¹⁰⁷ Volgens inlichtingenbronnen aangehaald door El Colombiano, telt de SM 1.060 strijders en zijn 610 personen actief in ondersteunende netwerken.¹⁰⁸ Volgens een recente analyse van PARES heeft de SM een aanwezigheid in 55 Colombiaanse gemeenten, zes minder dan in 2022.¹⁰⁹

3.1.2. Ejército de Liberación Nacional (ELN)

Het ELN profiteerde van het vredesakkoord van 2016 en de daaropvolgende demobilisatie van de FARC-EP om zich te versterken en uit te breiden. In 2016 werd hun ledenaantal geschat op 2.972 leden (zowel strijders als leden van ondersteunende netwerken). In 2021 telt de groepering 5.187 leden waarvan 2.570 gewapende strijders. Ook hun territoriale invloed konden ze na het vredesakkoord uitbreiden. Maar net zoals bij de FARC-dissidenten heeft deze groepering noch de macht, noch de mankracht om de staat omver te werpen.¹¹⁰ Wel is het ELN anno 2023 de grootste en machtigste gewapende groepering in het land. Met 5.850 leden in 2023 classificeerde het leger de guerrilla als de illegale strijdmacht "met het grootste vermogen tot schade en territoriale controle" [vertaling].¹¹¹ Van het totale aantal leden is naar schatting 50 %, zo'n 2.900 man, betrokken bij de gewapende strijd en is de rest actief in stedelijke en politieke ondersteunende netwerken. Volgens schattingen van InSight Crime is deze guerrilla actief in ten minste 23 departementen in Colombia en in acht van de 24 staten van Venezuela.¹¹²

De manier waarop de groepering zich gedraagt in de lokale gemeenschappen hangt volgens onderzoek van de FIP sterk af van de mate van controle in het gebied. In de gebieden waar het ELN in conflict is met een andere gewapende groepering rond territoriale controle en toegang tot de illegale economieën is er meer geweld en druk tegenover gewone burgers.¹¹³

Volgens een rapport van INDEPAZ van oktober 2021 bestaat het ELN uit acht fronten en een centraal commando. De rebelligroepering had in de periode 2020-2021 activiteiten in 211 gemeenten uit 23 departementen.¹¹⁴ Het ELN hanteert een horizontale structuur voor militaire beslissingen, waarbij commandanten van verschillende fronten een hoge mate van autonomie krijgen, maar het centrale commando (Comando Central – COCE) is verantwoordelijk voor de politieke besluitvorming.¹¹⁵ De organisatie functioneert als een confederale structuur waarin de verschillende fronten een zekere politieke, operationele en financiële onafhankelijkheid behouden, maar de algemene bevelen

¹⁰⁵ InSight Crime, 16/02/2023, [url](#)

¹⁰⁶ InSight Crime, 05/07/2022, [url](#)

¹⁰⁷ El Espectador (Pulido Castrillón G.), 07/08/2023, [url](#)

¹⁰⁸ El Colombiano, 22/04/2023, [url](#)

¹⁰⁹ PARES, 08/2023, p. 46, [url](#)

¹¹⁰ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

¹¹¹ El Colombiano, 22/04/2023, [url](#)

¹¹² El Colombiano, 22/04/2023, [url](#)

¹¹³ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

¹¹⁴ INDEPAZ, 04/10/2021, p. 7, [url](#)

¹¹⁵ InSight Crime, 11/01/2022, [url](#)

opvolgen van haar hoofdbevelhebber, Antonio García, en de huidige hoofdonderhandelaar, Pablo Beltrán.¹¹⁶

Volgens een analyse van PARES verhoogde het ELN haar territoriale aanwezigheid in Colombia van 115 gemeenten in 2018 naar 215 gemeenten in 2023.¹¹⁷ Bijlage twee toont een kaart met de territoriale spreiding van het ELN in maart 2023 (zie [bijlage 2](#)).

3.2. Opvolgers van de paramilitaire groeperingen

Tussen 2003 en 2006 ondergingen de leden van de paramilitaire organisatie AUC een gebrekkig demobilisatieproces waarbij een aantal leden actief bleven en zich reorganiseerden in nieuwe groepen.¹¹⁸ Deze gewelddadige groeperingen stonden nadien bekend als *new illegal armed groups* (NIAG), *post-demobilisation armed groups* (PDAG)¹¹⁹ of *organised armed groups* (OAG). De Colombiaanse autoriteiten zelf verwezen vaak naar deze groeperingen via de verzamelnaam BACRIM (*Bandas Criminales*, criminele bendes).¹²⁰

In 2018 deelden de autoriteiten deze groeperingen in onder de benamingen *Grupos Armados Organizados* (GAO, georganiseerde gewapende groepen) en *Grupos de Delincuencia Organizada* (GDO, georganiseerde misdaadgroepen). De autoriteiten definiëren een GAO als een groepering die valt onder een verantwoordelijk commando, controle uitoefent over een deel van het grondgebied zodat zij aanhoudende en gecoördineerde militaire operaties kan uitvoeren, die gebruik maakt van gewapend geweld tegen de openbare macht of andere staatsinstellingen, de burgerbevolking, of tegen andere gewapende groeperingen en een niveau van leiderschap bezit dat controle en macht over haar leden kan uitoefenen. Een GDO wordt door de autoriteiten begrepen als een groep die bestaat uit drie of meer personen die samenkomen met als doel ernstige misdrijven te plegen met het oog op het bekomen van een economisch of ander materieel voordeel.¹²¹ De autoriteiten categoriseren als GAO de groeperingen Clan del Golfo, Los Pelusos en Los Puntilleros en als GDO de groeperingen La Constru, Los Pachencas en Los Rastrojos.¹²²

3.2.1. De Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC)/Clan del Golfo/Los Urabeños

De Clan del Golfo of Los Urabeños of de Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC), zoals de groep zichzelf noemt, is, volgens de FIP, anno 2022 de grootste georganiseerde misdaadstructuur op nationaal niveau. Volgens de autoriteiten bestaat de groepering uit vier basisstructuren en 22 substructuren met een aanwezigheid in 17 departementen. Daarnaast heeft de groepering banden met verschillende misdaadgroeperingen in zo'n 28 landen, waaronder Mexicaanse kartels (Jalisco New Generation en Sinaloa) en de Europese maffia (Calabrische en Siciliaanse groeperingen en drugshandelaren uit de Balkan).¹²³ Volgens INDEPAZ telt de Clan del Golfo zo'n 1.700 strijders. De groepering heeft activiteiten in 80 % van de door paramilitaire groepen geaffecteerde gemeentes. In 2020-2021 ging het om 291 gemeentes in 27 departementen.¹²⁴ Volgens een recente analyse van PARES is de groepering aanwezig in 270 gemeenten verdeeld over 20 departementen (zie ook [bijlage 3](#)).¹²⁵

¹¹⁶ El Colombiano, 22/04/2023, [url](#)

¹¹⁷ PARES, 08/2023, p. 46, [url](#)

¹¹⁸ HRW, 12/01/2017, [url](#); AI, 03/2017, [url](#); Notimérica, 19/07/2016, [url](#); HRW, 29/01/2015, [url](#)

¹¹⁹ OCHA, 08/05/2017, [url](#); USIP, 01/02/2017, [url](#); USDOS, 20/04/2018, [url](#)

¹²⁰ Stanford University, 08/2019, [url](#)

¹²¹ El Congreso de Colombia, 09/07/2018, p. 1, [url](#)

¹²² INDEPAZ, 04/10/2021, p. 28, [url](#)

¹²³ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

¹²⁴ INDEPAZ, 04/10/2021, p. 6, [url](#)

¹²⁵ PARES, 08/2023, p. 53, [url](#)

In de gebieden onder hun controle (Urabá, Chocó en ten zuiden van Córdoba) oefent de Clan del Golfo een sterke invloed uit op het dagelijks leven van de gemeenschappen. De groepering legt hier een parallel rechtssysteem op met allerlei gedragsregels en straft diegenen die ze overtreden. Ook probeert ze de verkiezingen van regionale overheden te beïnvloeden.¹²⁶

In oktober 2021 werd de leider van de Clan del Golfo, Dairo Antonio Úsuga alias Otoniel, bij de grens met Panama gearresteerd. Otoniel was tevens een van 's werelds meest beruchte drugshandelaren. President Iván Duque noemde zijn arrestatie de grootste klap voor de drugshandel in Colombia van deze eeuw, alleen vergelijkbaar met de val van Pablo Escobar in de jaren negentig.¹²⁷ Sinds de arrestatie van Otoniel leidt Chiquito Malo de organisatie.¹²⁸

3.2.2. Overige neoparamilitaire groeperingen

Andere kleinere gewapende groeperingen zijn onder andere Los Caparrapos (150 strijders), Los Pelusos (EPL, 250 strijders), de Autodefensas Conquistadoras de la Sierra Nevada (ACSN, ook gekend als Los Pachencas, 200 strijders), en Los Rastrojos (60 strijders).¹²⁹

Volgens een analyse van de FIP waren de operaties van de Colombiaanse ordetroepen de afgelopen jaren sterk gericht tegen deze georganiseerde misdaadstructuren, waardoor de Clan del Golfo de enige groepering is die in 2022 effectief in staat is invloed uit te oefenen en de staat te destabiliseren op een groter regionaal en zelfs nationaal niveau. De andere gewapende structuren die voorheen een impact hadden op verschillende delen van het land (zoals Los Rastrojos) of een aanzienlijke regionale dominantie hadden (zoals Los Puntilleros in Meta en Vichada, Los Caparros in Bajo Cauca of Los Pelusos in Catatumbo), zijn verdwenen of opgegaan in andere gewapende groeperingen. Zo bestaat Los Rastrojos vandaag niet meer als organisatie en heeft het Meta-Bloque van Los Puntilleros zich aangesloten bij de Clan del Golfo. Het feit dat deze organisaties verdwijnen of worden opgeslokt door grotere groeperingen leidt echter niet noodzakelijk tot een betere veiligheidssituatie aangezien hun leden op een lokaal niveau wel nog steeds hun invloed kunnen blijven uitoefenen, aldus de FIP.¹³⁰

De groep Águilas Negras (Zwarte Adelaren) wordt ook als neoparamilitaire organisatie genoemd, maar analisten en de Colombiaanse politie vragen zich af of de naam alleen maar gebruikt wordt om bedreigingen te uiten en onrust in gemeenschappen te veroorzaken ten behoeve van ultrarechtse belangen. Er verschijnen regelmatig pamfletten in naam van de groepering met bedreigingen gericht tegen Colombiaanse en internationale ngo's en tegen personen die ontheemde families helpen om land terug te krijgen dat ooit door paramilitairen afgenomen is. Volgens een vertrouwelijke bron in het Nederlandse ambtsbericht van maart 2022 zou de Colombiaanse inlichtingendienst de naam Águilas Negras gebruiken om bedreigingen te uiten tegen uitgesproken critici van de voormalige president Iván Duque.¹³¹

3.3. Andere criminele groeperingen

Lokale criminele bendes zijn ook actief in Colombia, vooral in de grote steden. Deze lokale bendes functioneren voor het grootste deel autonoom, maar irreguliere gewapende actoren, waaronder FARC-dissidenten, de Clan del Golfo en het ELN, hebben in toenemende mate netwerken opgezet met deze bendes om op lokaal niveau te opereren.¹³² In Medellín bijvoorbeeld zijn de meeste van

¹²⁶ FIP, 14/05/2022, p. 25, [url](#)

¹²⁷ Prospect magazine, 16/06/2022, [url](#)

¹²⁸ Insight Crime, 27/07/2022, [url](#)

¹²⁹ INDEPAZ, 04/10/2021, p. 6, [url](#)

¹³⁰ FIP, 14/05/2022, p. 26, [url](#)

¹³¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 28/03/2022, p. 38, [url](#)

¹³² UNHCR, 08/2023, [url](#)

de daar actieve 250 bendes ondergeschikt aan grotere criminele structuren, die op hun beurt weer verbonden zijn aan gewapende groeperingen, zoals de Clan del Golfo. In totaal telt de stad zo'n 20 stedelijke criminele structuren. Deze luisteren naar namen als El Mesa, Los Pachelly, La Oficina, Los Triana, Los Pesebreros, La Terraza, La Unión en La Doce de Octubre.¹³³

In Buenaventura zijn twee facties van de lokale criminele groep La Local, Los Espartanos, een lokale criminele groep die werkt voor de Clan del Golfo, en Los Shotas, verwickeld in een gewapend geschil over de controle van de zeehaven (zie ook hoofdstuk 6.2.3.).¹³⁴

4. Typologie en doelwitten van het geweld

Dit hoofdstuk bespreekt de belangrijkste geweldsindicatoren voor de referentieperiode van dit rapport, van september 2022 tot en met oktober 2023.

4.1. Moorden (*homicidios*)

Het aantal moorden in Colombia daalde de afgelopen jaren fors van 84 per 100.000 inwoners in 1991 tot 27 per 100.000 in 2021 (het Latijns-Amerikaanse gemiddelde lag in 2021 rond de 17 per 100.000).¹³⁵ Maar deze sterke afname van het aantal gewelddadige sterfgevallen is tot stilstand gekomen en stijgt sinds 2021 opnieuw langzaam.¹³⁶

Volgens data van de nationale politie die het OHCHR in een rapport van maart 2022 vermeldt, steeg het aantal moorden in 2021 met 9,5 % ten opzichte van 2020. Deze moorden kwamen vooral voor in gebieden die een hoge mate van ongelijkheid kennen en waar de staat onvoldoende aanwezig is. Het gaat om de departementen Antioquia, Cauca, Chocó, Nariño, Norte de Santander, Putumayo en Valle de Cauca.¹³⁷

Een rapport van PARES van april 2023 stelt dat het aantal moorden in het land toegenomen is sinds 2021. Dat jaar waren er 25.530 gevallen, 17 % meer dan in 2020 (21.870 gevallen). In 2022 waren er 25.850 moorden, 1 % meer dan in 2021. Hoewel de stijging in 2022 beperkt is, merken de onderzoekers van PARES op dat in sommige departementen de moorden aanzienlijk zijn toegenomen. In Arauca, bijvoorbeeld, ging het om een stijging van 109 % (190 moorden in 2021 ten opzichte van 398 in 2022) wat een weerspiegeling is van het gewapende dispuut tussen FARC-dissidenten en het ELN. In andere departementen, zoals Bolívar, dat in de periode 2021-2022 een stijging van 43 % kende (457 gevallen in 2021 versus 652 gevallen in 2022), zijn de moorden geconcentreerd in de stad Cartagena. Hier is de stijging dan weer niet verbonden aan acties van georganiseerde gewapende groeperingen, maar eerder te wijten aan afpersing en bedreigingen door criminele bendes.¹³⁸

President Petro wist deze trend nog niet te keren. Sinds zijn aantreden daalde het aantal moorden met slechts 1 %.¹³⁹ De FIP spreekt in haar rapport van augustus 2023 van een daling van 1,5 % van het totale aantal moorden en een daling van 14 % in de meest kritieke regio's (PDET), sinds Petro aan de macht kwam.¹⁴⁰

¹³³ El Espectador, 03/02/2023, [url](#)

¹³⁴ El Colombiano, 07/12/2022, [url](#)

¹³⁵ World Bank, 2022, [url](#)

¹³⁶ Infobae, 09/02/2022, [url](#)

¹³⁷ OHCHR, 08/03/2022, p. 7, [url](#)

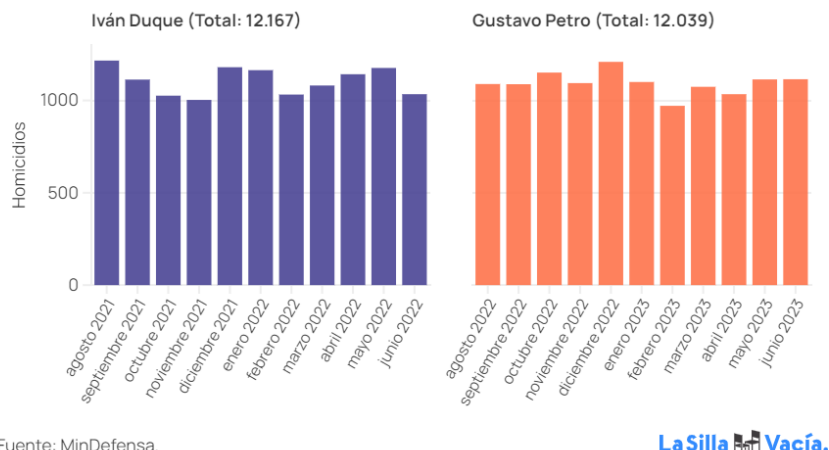
¹³⁸ PARES, 03/04/2023, [url](#)

¹³⁹ La Silla Vacía, 09/08/2023, [url](#)

¹⁴⁰ FIP, 22/08/2023, [url](#)

HOMICIDIOS DE CIVILES

Haga clic sobre las barras para ver los datos exactos.

Grafiek 2: vergelijking moorden op burgers 2021-2022-2023.¹⁴¹

ICG wijst erop dat in sommige gebieden lagere moordaantallen wijzen op het feit dat gewapende groeperingen zo'n verstikkende greep op het dagelijks leven gekregen hebben dat ze niet langer geweld hoeven te gebruiken om rivalen uit de weg te ruimen of critici het zwijgen op te leggen. In plaats daarvan gehoorzamen burgers uit angst.¹⁴²

4.2. Moorden op sociale leiders en mensenrechtenverdedigers

Colombia-onderzoeker voor ICG, Elizabeth Dickinson, definieert een sociale leider als iemand die opkomt voor zaken in zijn gemeenschap. Dit kan gaan over proper drinkwater, het oproepen tot steun voor het vredesakkoord of verzet tegen rekrutering van kinderen door gewapende groeperingen.¹⁴³ Het gaat hier vaak om gemeenschapsleiders of vertegenwoordigers van de inheemse en Afro-gemeenschappen. Deze personen komen omwille van hun mening snel in conflict met de gewapende groeperingen en/of met de grootgrondbezitters. Gewapende groeperingen en soms grootgrondbezitters gebruiken vervolgens huurmoordenaars (*sicarios*) om de sociale leider te vermoorden. Hierdoor is het moeilijk te achterhalen wie achter de moord zit. De dader wordt soms wel geïdentificeerd maar daarmee is de eigenlijke opdrachtgever nog niet bekend. Het feit dat de overheid dergelijke moorden zelden oplost, leidt tot een zeer hoge mate van straffeloosheid. Als oplossing ziet Dickinson vooral een sterkere en uitgebreidere rol van de rechterlijke macht. Meer militaire aanwezigheid zien de dorpelingen immers meestal als een bijkomend risico, omdat de gewapende groeperingen hen dan kunnen beschouwen als medestanders van de militairen, aldus de onderzoeker.¹⁴⁴ Ook het Colombiaanse onderzoekscentrum CINEP voegt hieraan toe dat familieleden regelmatig bedreigingen ontvangen indien ze proberen te achterhalen wie achter de moord zat.¹⁴⁵

Volgens een rapport van juli 2022 van het OHCHR zijn moorden op sociale leiders er vooral op gericht om de organisatiestructuren van de gemeenschappen en het sociale weefsel te verzwakken

¹⁴¹ La Silla Vacía, 09/08/2023, [url](#)

¹⁴² ICG, 04/10/2023, [url](#)

¹⁴³ Colombia Calling with Richard McColl [audio], 03/2020, [url](#)

¹⁴⁴ Colombia Calling with Richard McColl [audio], 03/2020, [url](#)

¹⁴⁵ CINEP, 07/05/2020, [url](#)

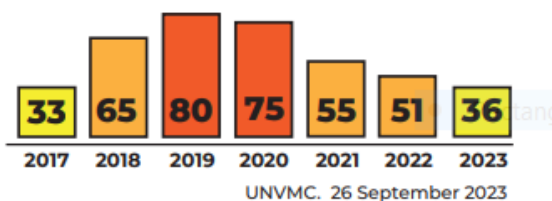
waardoor ze zich minder kunnen verzetten tegen geweld, uitbuiting en onteigening door de gewapende groeperingen.¹⁴⁶

Verschillende bronnen wijzen op een daling van het aantal moorden op sociale leiders sinds het aantreden van president Petro. Volgens de ombudsman werden 92 sociale leiders en mensenrechtenverdedigers vermoord tussen januari en juni 2023, 19 % minder dan de 114 moorden die de ombudsman tussen januari en juni 2022 telde. Volgens de telling van de onafhankelijke journalistieke site La Silla Vacía werden 77 sociale leiders vermoord in de eerste zes maanden van 2023, 25 % minder dan in de eerste helft van 2022.¹⁴⁷ De organisatie Somos Defensores documenteerde 85 moorden op sociale leiders en mensenrechtenactivisten voor de periode januari-juni 2023. Onder de slachtoffers waren er 15 vrouwen en 70 mannen. De cijfers wijzen op een daling van 14 % ten opzichte van dezelfde periode in 2022. De gemeenten met het hoogste aantal moordzaken in de eerste helft van 2023 waren Tumaco (Nariño, 4 moorden), Jambaló (Cauca, 3) en Tame (Arauca, 3). Van de door Somos Defensores 85 gedocumenteerde moorden is in 50 gevallen de dader onbekend. Verder blijkt uit hun bevindingen dat het ELN tijdens de eerste helft van 2023 haar aanvallen op sociale leiders verhoogde met 177 %, dit om hun militaire kracht en vermogen tot impact tijdens de vredesonderhandelingen te demonstreren, aldus de organisatie.¹⁴⁸

Het OHCHR stelt in juni 2023 op de hoogte te zijn van 57 moorden op sociale leiders tussen maart en juni 2023, waaronder 8 vrouwen, 9 inheemse leiders, 6 Afro-Colombiaanse leiders en één LGBT-leider. Cauca kende deze periode de meeste moorden op sociale leiders.¹⁴⁹

4.3. Moorden op gedemobiliseerde FARC-strijders

Het OHCHR telt 394 vermoorde ex-strijders sinds het vredesakkoord, waarvan 11 vrouwen, 57 Afro-Colombianen en 39 inheemse personen, en 134 moordpogingen. Zo'n 10 % van de vermoorde ex-strijders had eerder bescherming van de National Protection Unit gevraagd.¹⁵⁰ Tussen januari en september 2023 registreerde de VN-missie 36 moorden op gedemobiliseerde FARC-strijders. De cijfers tonen een dalende trend sinds 2020.

Grafiek 3: Vermoorde ex-FARC strijders sinds het vredesakkoord¹⁵¹

Volgens de ngo INDEPAZ zijn er 19 ex-FARC-strijders vermoord tussen januari 2023 en juli 2023.¹⁵² In de maanden juli, augustus en september werden bovendien 11 ex-FARC-strijders vermoord wat het totale aantal vermoorde strijders begin oktober 2023 op 30 brengt.¹⁵³

Begin juli 2023 ontvluchtten 300 ex-strijders en hun naaste familieleden (99 vrouwen, 214 mannen en 51 kinderen) hun woonplaats, het territoriale gebied van Vista Hermosa (departement Meta), als

¹⁴⁶ OHCHR, 26/07/2022, p. 15, [url](#)

¹⁴⁷ WOLA, 25/07/2023, [url](#)

¹⁴⁸ El Espectador, 19/10/2023, [url](#)

¹⁴⁹ OHCHR, 27/06/2023, p. 7, [url](#)

¹⁵⁰ OHCHR, 26/09/2023, p. 7, [url](#)

¹⁵¹ OHCHR, 23/09/2023, [url](#)

¹⁵² El País (Bonilla J.M.), 04/07/2023, [url](#)

¹⁵³ INDEPAZ, 09/2023, [url](#)

gevolg van bedreigingen van FARC-dissidenten. De families verhuisden naar een sportcentrum in de gemeente Granada, enkele uren verwijderd van Vista Hermosa, onder begeleiding van de politie, het leger, een ambulance, en daarnaast ook afgevaardigden van de VN, de ombudsman en leden van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). De voormalige FARC-guerrillastrijders moesten Vista Hermosa verlaten na verschillende bedreigingen en na de moord in mei 2023 op twee vredesondertekenaars die in het gebied woonden.¹⁵⁴ De ex-strijders uit Vista Hermosa waren niet de eerste dit jaar die bedreigingen ontvingen. In maart 2023 kregen ook de ex-strijders in de gemeenschap Mariana Paéz (departement Meta) bedreigingen van FARC-dissidenten van de EMC. Mariana Paéz is symbolisch aangezien hier de officiële ceremonie met de gedemobiliseerde FARC-leden plaatsvond. In augustus 2023 verhuisden deze ex-strijders met behulp van de autoriteiten.¹⁵⁵

4.4. Bloedbaden

De bloedbaden (*masacres*)¹⁵⁶ of collectieve sterfgevallen, zoals het ministerie van Defensie ze noemt, hebben meerdere verklaringen, maar vaak komen ze, volgens een analyse van de FIP, voor in de context van een territoriaal geschil tussen gewapende groeperingen en/of criminele actoren. Sinds 2016 is er sprake van een gestage stijging in het aantal bloedbaden en slachtoffers. Het jaar 2020 kende het hoogste cijfer in de afgelopen tien jaar, ondanks de context van de pandemie. In 2021 daalde het aantal bloedbaden met 22 % en het aantal slachtoffers met 17 % vergeleken met 2020.¹⁵⁷

Voor de periode januari-september 2023 telt INDEPAZ 64 bloedbaden met 205 slachtoffers¹⁵⁸, een daling met 17 % ten opzichte van dezelfde periode in 2022. De meeste bloedbaden in 2023 vonden plaats in de departementen Valle del Cauca, Atlántico, Antioquia, Norte de Santander en Cauca.¹⁵⁹

4.5. Gedwongen verdwijningen en ontvoeringen

Het OHCHR merkt in haar rapport van juli 2022 op dat gedwongen verdwijningen (*enforced disappearances*)¹⁶⁰ nog steeds voorkomen in de door een gewapend conflict getroffen gebieden. Gewapende groeperingen gebruiken verdwijningen als een middel om de lokale gemeenschappen te controleren.¹⁶¹ In de eerste zes maanden van 2022 documenteerde het ICRC 61 nieuwe gevallen van vermiste personen, allemaal gerelateerd aan gewapende conflicten en geweld. Vanaf de inwerkingtreding van het vredesakkoord in december 2016 tot augustus 2022 telde de organisatie in totaal 959 verdwijningen.¹⁶² Afhankelijk van de definitie van gedwongen verdwijningen circuleren in Colombia verschillende cijfers. Sommige instanties nemen hier bijvoorbeeld rekruteringen en ontvoeringen in op, andere niet.¹⁶³

Volgens de ombudsman is het aantal ontvoeringszaken in 2023 toegenomen. Tussen januari en juni 2023 werden 32 ontvoeringen gemeld in het hele land, in vergelijking met 23 in dezelfde periode in

¹⁵⁴ El País (Bonilla J.M.), 04/07/2023, [url](#)

¹⁵⁵ The Conversation, 07/09/2023, [url](#)

¹⁵⁶ De VN en Colombiaanse ngo's definiëren bloedbaden (*masacres*) als het vermoorden van drie of meer personen op hetzelfde ogenblik. Al Jazeera, 02/10/2020, [url](#); The Conversation, 15/02/2021, [url](#)

¹⁵⁷ FIP, 14/05/2022, p. 33, [url](#)

¹⁵⁸ INDEPAZ, 09/2023, [url](#)

¹⁵⁹ Cambio Colombia, 07/09/2023, [url](#)

¹⁶⁰ Het OHCHR hanteert de volgende definitie: "According to article 2 of the Convention, enforced disappearance is considered to be the arrest, detention, abduction or any other form of deprivation of liberty by agents of the State or by persons or groups of persons acting with the authorization, support or acquiescence of the State, followed by a refusal to acknowledge the deprivation of liberty or by concealment of the fate or whereabouts of the disappeared person, which place such a person outside the protection of the law." Bron: OHCHR, 2023, [url](#)

¹⁶¹ OHCHR, 26/07/2022, p. 18, [url](#)

¹⁶² ICRC, 30/08/2022, [url](#)

¹⁶³ El Espectador, 20/04/2021, [url](#)

2022. Dat is een stijging van 39 %. De meeste ontvoeringen vonden plaats in Catatumbo gevolgd door Arauca, Antioquia en Norte de Santander.¹⁶⁴ Volgens de anti-ontvoeringseenheid (Grupos de Acción Unificada por la Libertad Personal, GAULA)¹⁶⁵ van de Colombiaanse politie steeg het aantal ontvoeringen in het hele land tussen januari en juni 2023 met 93 %. In 2023 waren er 173 gevallen, vergeleken met 80 in dezelfde periode in 2022. Het ELN is verantwoordelijk voor een groot deel van de ontvoeringen, volgens analisten om de perceptie over hun dominantie en kracht te beïnvloeden en sterker aan de onderhandelingstafel te komen.¹⁶⁶

De meeste ontvoeringen hebben politieke doeleinden of draaien rond afpersing. Beide types ontvoeringen zijn gestegen in 2023. Volgens Luis Trejos, hoogleraar aan de Universidad del Norte en specialist in geweld- en vredesstudies, vinden de politieke ontvoeringen plaats om controle over gebieden te krijgen en de bevolking te controleren. Deze ontvoeringen duren doorgaans korter, terwijl door afpersing gemotiveerde ontvoeringen meer in stilte gebeuren en langer duren. Volgens Trejos is de sterke stijging van het aantal ontvoeringen mogelijk gelinkt aan de ineensinking van de cocaprijs, waarbij de criminele groeperingen op zoek gaan naar manieren om hun inkomstenverlies te compenseren. Maar de onderzoeker wijst er eveneens op dat ontvoeringen voor afpersing niet enkel voorkomen in de cocaproducerende regio's.¹⁶⁷

4.6. Rekrutering van minderjarigen

In 2021 registreerde het OHCHR 51 beschuldigingen inzake rekrutering van minderjarigen. De VN-organisatie documenteerde ook acht moorden en drie gevallen van seksueel geweld, waarbij in twee gevallen eerder gerekruteerde meisjes het slachtoffer waren. Deze rekruteringen deden zich voor in de departementen Amazonas, Antioquia, Arauca, Caquetá, Chocó, Córdoba, Guaviare, Nariño, Norte de Santander en Tolima.¹⁶⁸

Eind april 2023 waarschuwt de ombudsman de internationale gemeenschap over een stijging met 50 % van de rekrutering van minderjarigen, van 15 gemelde gevallen voor januari-maart 2022 naar 23 gevallen in dezelfde periode in 2023. De leeftijd van de slachtoffers varieert tussen 13 en 17 jaar. In het departement Cauca vonden 16 rekruteringen plaats, 4 in Amazonas, 2 in Antioquia en één in Arauca.¹⁶⁹ De ombudsman verklaart in het bijzonder bezorgd te zijn "dat de impact het grootst is op de etnische gemeenschappen en inwoners van landelijke en verspreide plattelandsgebieden, waar de institutionele aanwezigheid beperkt is en mogelijkheden voor bescherming geen gedifferentieerde aanpak kennen" [vertaling].¹⁷⁰

Het Colombian Organised Crime Observatory (OCCO), een samenwerkingsverband tussen InSight Crime en de in Bogotá gevestigde Universidad del Rosario, publiceert in februari 2022 een grootschalig onderzoek naar rekrutering van minderjarigen. Voor hun onderzoek deed de organisatie uitgebreid veldwerk en gebruikte ze de gegevens van verschillende ngo's en van lokale overheden en politiebureaus. In plaats van gedwongen rekrutering gebruiken de onderzoekers de term illegale rekrutering. Deze term benadrukt dat, hoewel rekrutering van minderjarigen steeds illegaal is volgens het internationaal recht, het evenwel niet altijd onder dwang gebeurt.¹⁷¹

¹⁶⁴ El Espectador, 09/08/2023, [url](#)

¹⁶⁵ Speciale anti-ontvoerings- en anti-afpersingseenheden van de nationale politie. Bron: Policía Nacional Colombia, s.d., [url](#)

¹⁶⁶ InSight Crime, 18/07/2023, [url](#)

¹⁶⁷ El País (Zulata D.), 03/06/2023, [url](#)

¹⁶⁸ OHCHR, 26/07/2022, p. 23, [url](#)

¹⁶⁹ Defensoría del Pueblo, 28/04/2023, [url](#)

¹⁷⁰ "Preocupa que la mayor afectación se presenta entre las comunidades étnicas y pobladores de las zonas rurales y rurales dispersas, donde la presencia institucional es escasa y las rutas de atención no cuentan con enfoque diferencial": Defensoría del Pueblo, 28/04/2023, [url](#)

¹⁷¹ OCCO, 02/2022, p. 7, [url](#)

Volgens het rapport van OCCO nam de rekrutering van minderjarigen tijdens de pandemie opnieuw toe. De gezondheidscrisis en de langdurige quarantainemaatregelen als gevolg van de pandemie hebben de armoede doen stijgen en gewapende groeperingen in staat gesteld om hun sociale controle in veel gemeenschappen te vergroten. De sluiting van scholen op het platteland betekende dat kinderen, van wie velen geen internet en computers hebben, aan hun lot werden overgelaten. De vrije tijd en het gebrek aan toezicht boden hen ruime mogelijkheden om opdrachten voor gewapende groeperingen uit te voeren.¹⁷²

Tussen 2017 en 2020 registreerden OCCO 1.020 gevallen van illegale rekrutering waarbij het aantal in stijgende lijn gaat na 2017. Volgens de onderzoekers is dit cijfer eerder een onderschatting aangezien veel slachtoffers en hun families ervoor kiezen dergelijke activiteiten niet te melden.¹⁷³

De manier van rekruteren hangt sterk af van regio tot regio, aldus OCCO. Dwang en doodsb bedreigingen blijven veelvoorkomende vormen van rekrutering, vooral in gebieden waar gewapende actoren niet de middelen of tijd hebben om de jongeren te verleiden. Hun modus operandi varieert ook naargelang het niveau van sociale controle die een groepering over een gemeenschap uitoefent. Tijdens de onderzoeksperiode hanteerden gewapende groeperingen als methode voor rekrutering onder meer het aanbieden van geld, drugs, alcohol, kleding, motorfietsen of wapens. De groeperingen organiseerden ook voetbaltoernooien. De financiële prikkels lijken volgens de onderzoekers te zijn toegenomen, aangezien de gemiddelde betaling aan aangeworven jongeren vroeger rond de \$ 380 schommelde, en de laatste jaren, bijvoorbeeld in Tumaco, tot ongeveer \$ 964 bedroeg. In regio's waar armoede en de minimale aanwezigheid van de staat jongeren weinig alternatieven bieden, volstaan dergelijke financiële beloningen voldoende, aldus OCCO.¹⁷⁴ Inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen lopen het grootste risico op illegale rekrutering.¹⁷⁵

Hoewel het een overwegend landelijk fenomeen is, staan de steden Montería en Medellín ook in de top tien van gemeenten met de meeste rekruteringen van minderjarigen tussen 2017 en 2020. De gewapende niet-statelijke groeperingen vormen steeds meer allianties met stedelijke bendes die hen helpen bij de handel in en de verkoop van drugs, aldus OCCO.¹⁷⁶

Een gezamenlijke studie van het Kinderfonds van de Verenigde Naties (United Nations Children's Fund, UNICEF) en het Colombiaanse Instituut voor Familiewelzijn (Instituto Colombiano de Bienestar Familiar, ICBF) van mei 2023 gaat dieper in op de profielen en achtergrond van de minderjarige rekruten en de manieren waarop de groeperingen hen proberen aan zich te binden.¹⁷⁷ Sinds de ondertekening van het vredesakkoord van 2016 is het ELN de grootste rekruteerder van minderjarigen, gevolgd door de dissidente fronten van de voormalige FARC-EP. Het aantal rekruteringen van Venezolaanse minderjarigen nam als gevolg van de Venezolaanse migratiecrisis ook sterk toe. Wat betreft het profiel van de minderjarigen toont de studie aan dat ze meestal voorafgaand leefden in een situatie waarin hun rechten werden geschonden. Zo'n 78 % van de gerekruteerde minderjarigen verklaarde aan de onderzoekers dat ze geweld binnen hun gezin hadden ervaren voordat ze zich bij de groeperingen aansloten. Bovendien zei 56 % van de ondervraagde kinderen dat ten minste één lid van hun familie tot een gewapende groepering behoorde, vooral onder de Afro-Colombiaanse gemeenschap. Gemiddeld was de meerderheid van de gerekruteerde minderjarigen tussen de 13 en 14 jaar oud. Bovendien woonde 69 % op het platteland en kwam uit gezinnen met lage inkomens, terwijl 89 % in regio's woonde waar gewapende

¹⁷² OCCO, 02/2022, p. 79, [url](#)

¹⁷³ OCCO, 02/2022, p. 15, [url](#)

¹⁷⁴ OCCO, 02/2022, pp. 57-75, [url](#)

¹⁷⁵ OCCO, 02/2022, pp. 88-100, [url](#)

¹⁷⁶ OCCO, 02/2022, p. 52, [url](#)

¹⁷⁷ UNICEF, ICBF, 05/2023, [url](#)

conflicten heersten. De departementen Nariño, Antioquia, Chocó, Cauca, Caquetá, Arauca en Putumayo kenden de hoogste aantallen van rekrutering van jongeren.¹⁷⁸

Uit het rapport van UNICEF en ICBF blijkt dat 80 % van de kinderen betaalde of onbetaalde arbeid verrichtte voor de groeperingen voordat ze formeel werden gerekruteerd, waaronder het verbouwen van illegale gewassen, het bezorgen van pakketten of het rapporteren van verplaatsingen van de inwoners in de gemeenschappen. Het merendeel van de kinderen gaf aan dit vrijwillig te doen. Zowel het aantal meisjes als Afro-Colombiaanse kinderen onder de rekruten steeg de laatste jaren.¹⁷⁹

Wat betreft hun manier van rekruteren doen de gewapende groeperingen anno 2022-2023 vooral een beroep op sociale medianetwerken om een geromantiseerde visie op het leven van hun leden te presenteren. Ook organiseren ze feesten om tieners te overhalen. In stedelijke gebieden gebruiken de groeperingen vaak drugs om minderjarigen verslaafd te maken voordat ze worden gedwongen zich bij de groep aan te sluiten, aldus de onderzoekers.¹⁸⁰

5. Impact op de bevolking

De verschillende vormen van geweld door de gewapende groeperingen, beschreven in hoofdstuk 4, hebben een sterke impact op het leven van de lokale bevolking. Het rapport van het OHCHR van maart 2022 over de mensenrechtensituatie in Colombia in 2021 merkt bovendien op dat het geweld gepleegd door de gewapende en criminele groeperingen een disproportionele impact heeft op de inheemse, Afro-Colombiaanse en boerengemeenschappen.¹⁸¹ ICG stelt in haar rapport van februari 2023 dat naar schatting zeven miljoen Colombianen, bijna 15 % van de bevolking, leven in gebieden onder de heerschappij van een of meer gewapende groeperingen.¹⁸² De Afro-Colombiaanse en inheemse bevolkingsgroepen zijn volgens ICG het grootste slachtoffer van de huidige confrontaties tussen gewapende groeperingen. In 2021 vertegenwoordigden zij respectievelijk 57 % en 27 % van de slachtoffers van geweld door gewapende confrontaties. Ook vertegenwoordigden Afro-Colombianen, die tussen de 10 en 20 % van de bevolking uitmaken, 53 % van alle gedwongen ontheemdingen in 2022. En met iets minder dan 5 % van de bevolking zijn inheemse gemeenschappen goed voor meer dan de helft van degenen die onder *confinement* (opsluiting in hun woongebied)¹⁸³ leven.¹⁸⁴ Naast de in hoofdstuk 4 besproken vormen van geweld heeft de aanwezigheid van de gewapende en criminele groeperingen nog op een andere manier een impact op het leven van de burgers, namelijk door de sociale controle die deze groeperingen over hen uitoefenen, door de *confinement* die de groeperingen de bewoners opleggen waardoor hun bewegingsvrijheid ernstig wordt aangetast en door de ontheemding die het geweld veroorzaakt.

5.1. Sociale controle en stigmatisatie

In de maand juli 2022 circuleerden verschillende video's online waarop strijders van het 33^e FARC-front overdag openlijk in de straten van Tibú patrouilleerden. Tibú behoort tot het departement Norte

¹⁷⁸ UNICEF, ICBF, 05/2023, [url](#)

¹⁷⁹ UNICEF, ICBF, 05/2023, [url](#)

¹⁸⁰ UNICEF, ICBF, 05/2023, [url](#)

¹⁸¹ OHCHR, 08/03/2022, p. 7, [url](#)

¹⁸² ICG, 24/02/2023, [url](#)

¹⁸³ Monitor hanteert voor *confinement* de volgende definitie: "Opsluiting / blokkade van gemeenschappen: het is de afzondering of opsluiting van gemeenschappen, op het grondgebied waar ze verblijven of in kampen, en die de verplaatsing en mobilisatie van mensen, voedsel en transportmiddelen beperkt, wat betekent dat ze incommunicado zijn en geen toegang tot een andere plaats hebben. Het verwijst ook naar de 'belegerde gemeenschappen', waar de blokkade door de gewapende actoren bij de binnenkomst van voedsel, medicijnen, brandstof en allerlei essentiële goederen deze gemeenschappen in een noodsituatie plaatst. (Pan American Health Organization, University of Antioquia, 2003)" [vertaling]: OCHA Colombia, s.d., [url](#)

¹⁸⁴ ICG, 24/02/2023, [url](#)

de Santander en ligt vlak aan de grens met Venezuela. Ook het ELN werd in deze periode openlijk in de straten van Tibúesignaleerd. In de video's is te zien hoe gemaskerde strijders burgers ondervragen en voertuigen stoppen terwijl ze door de straten van de stad rijden. Een video toonde de FARC-dissidenten voor het kantoor van de burgemeester in Tibú. De leider van de groep sprak de lokale bevolking toe en zei dat ze aanwezig waren in het gebied om bescherming te bieden. Ze stelden zich hierbij voor als de stedelijke strijdkrachten van het 33^e Front. Eerder werd dezelfde groep strijders gefilmd terwijl ze bars en nachtclubs in de stad bezochten en burgers vertelden dat ze voor de veiligheid zorgden in het gebied.¹⁸⁵ Bronnen in Tibú vertelden onderzoekers van InSight Crime dat de FARC-patrouilles sinds eind 2021 sterk toenamen en dat ze zich in 2022 ook bezighielden met het bestraffen van vermeende dieven en drugsdealers. De straffen varieerden van openbare vernedering tot de dood.¹⁸⁶

Bovenstaande gebeurtenis is een typisch voorbeeld van sociale controle door de gewapende groeperingen. Via de uitoefening van deze sociale controle proberen de gewapende groeperingen de lokale bevolking onder controle te houden en aan hen te binden. Elk van de verschillende gewapende groeperingen past deze tactiek toe in de door hun gecontroleerde gebieden. Hiervoor bestaan verschillende mechanismen van sociale controle. In sommige gebieden persen de groeperingen vooral geld af of controleren ze de mobiliteit van de bevolking. Op andere plaatsen nemen de groeperingen sommige functies van de staat over en regelen ze het gemeenschapsleven, nemen ze beslissingen over familiekwedsties of beslechten ze lokale rechtszaken. Ook verplichten ze de lokale bevolking om hun legale gewassen, of activiteiten zoals visvangst of de jacht, te verlaten, ten voordele van het ontwikkelen van illegale activiteiten. Dit resulteert vaak in dwangarbeid en verhoogt de drempel voor de bevolking om de autoriteiten te contacteren.¹⁸⁷

De diverse gewapende groeperingen houden zich voorts bezig met het opleggen van gedragsregels waarbij ze in sommige gevallen de uiting van een bepaalde seksuele oriëntatie verbieden. Ook beperken en controleren ze de invoer en handel van voedsel en andere essentiële producten, dwingen ze de bevolking zich te identificeren en beperken ze soms de communicatie met andere gemeenschappen.¹⁸⁸

Vanwege de afwezigheid van de staatsinstellingen en het veiligheidsrisico dat plaatselijke bewoners lopen als ze misbruiken melden, is er in deze gebieden een ernstige onderrapportage van dit soort gebeurtenissen, aldus het OHCHR.¹⁸⁹

Naast deze diverse vormen van sociale controle merkt het OHCHR op dat de bewoners uit gebieden die onder controle staan van de gewapende groeperingen ook te maken krijgen met stigmatisatie. Zo worden ze door rivaliserende groeperingen of soms door de lokale autoriteiten gezien als sympathisanten of handlangers van de gewapende groepering die hun territorium controleert.¹⁹⁰ In haar rapport van maart 2022 maakt het OHCHR ook melding van staatsordendiensten die de lokale bevolking beschuldigen van collaboratie met de gewapende groeperingen. Anderzijds werden inwoners die wel informatie gaven aan de militairen, slachtoffer van vergelding en zelfs moord door de niet-statelijke gewapende groeperingen, aldus het OHCHR.¹⁹¹

Vrouwen en jongeren zijn vaak het slachtoffer van misbruik in gebieden onder controle van gewapende groepen. Vrouwen worden geconfronteerd met specifieke uitdagingen als ze proberen

¹⁸⁵ InSight Crime, 21/07/2022, [url](#)

¹⁸⁶ InSight Crime, 21/07/2022, [url](#)

¹⁸⁷ OHCHR, 26/07/2022, p. 10 [url](#)

¹⁸⁸ OHCHR, 26/07/2022, p. 10, [url](#)

¹⁸⁹ OHCHR, 26/07/2022, p. 10, [url](#)

¹⁹⁰ OHCHR, 26/07/2022, p. 12, [url](#)

¹⁹¹ OHCHR, 08/03/2022, p. 7, [url](#)

hun families en gemeenschappen bij elkaar te houden. Ook jongeren worden in de strijd betrokken en ondergaan represailles als ze weigeren zich aan te melden.¹⁹²

5.2. Ontheemdingen en *confinement*

5.2.1. Huidige evolutie

De secretaris-generaal van de VN, António Guterres, wijst in zijn rapport over de VN-verificatiemissie in Colombia voor de periode van 26 maart tot 27 juni 2022 op het feit dat gedwongen verplaatsingen en *confinement* sinds 2017 elk jaar stijgen.¹⁹³ Sinds 2023 dalen de cijfers opnieuw. INDEPAZ registreert voor de periode januari–augustus 2023 in totaal 99.423 gebeurtenissen die leidden tot gedwongen ontheemding. Voor dezelfde periode in 2022 registreerde de onderzoeksorganisatie 290.046 gebeurtenissen.¹⁹⁴

Tussen januari en mei 2023 registreerde OCHA 19.976 slachtoffers van gedwongen verplaatsingen en 18.789 slachtoffers van *confinement* in 14 departementen en 38 gemeenten, voornamelijk in de departementen Arauca, Bolívar, Cauca, Chocó, Nariño en Valle del Cauca. Inheemse volkeren en Afro-Colombianen worden nog steeds onevenredig zwaar getroffen.¹⁹⁵

Van 27 juni 2023 tot 30 augustus 2023 registreerde OCHA de gedwongen verplaatsing van 8.556 personen en de *confinement* van 27.183 personen. Voor beide categorieën betekent dit een daling van 31 % vergeleken met dezelfde periode in 2022. Zo'n 59 % van de getroffen personen behoort tot inheemse gemeenschappen.¹⁹⁶

Data van het United Nations Office of the High Commissioner for Refugees (UNHCR) van januari tot mei 2023 tonen eveneens een afname van het aantal ontheemde personen met 20 % ten opzichte van dezelfde periode in 2022. Afro-Colombianen en personen uit de inheemse gemeenschappen zijn samen goed voor 90 % van de slachtoffers van ontheemdingen. De meeste gedwongen verplaatsingen en opsluitingen in deze periode vonden plaats in Nariño en Chocó en waren het gevolg van gewapende confrontaties tussen de gewapende groeperingen.¹⁹⁷

¹⁹² ICG, 04/10/2023, [url](#)

¹⁹³ UNSC, 27/06/2022, p. 9, [url](#)

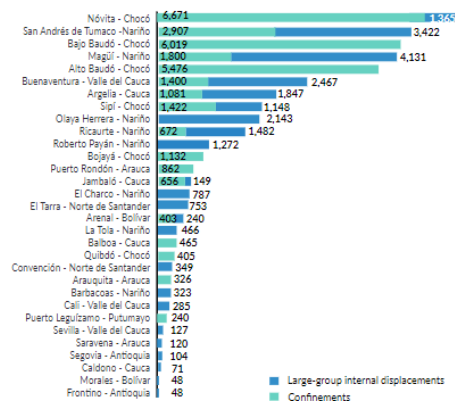
¹⁹⁴ INDEPAZ, 09/2023, [url](#)

¹⁹⁵ OHCHR, 27/06/2023, p. 7, [url](#)

¹⁹⁶ OHCHR, 26/09/2023, p. 8, [url](#)

¹⁹⁷ UNHCR, 09/2023, [url](#)

PEOPLE AFFECTED BY EMERGENCIES
BY MUNICIPALITY

Grafiek 4: Gedwongen verplaatsingen en *confinement*, januari-mei 2023¹⁹⁸

ICG benadrukt in haar rapport van februari 2023 de schade die *confinement* aanricht in de gemeenschappen. Beperkingen op de bewegingsvrijheid brengen de voedselzekerheid van een gemeenschap in gevaar, net als de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg. Families die in Nariño opgesloten zitten, melden dat het hun verboden is hun gewassen te verzorgen, terwijl vissersgemeenschappen in riviergebieden de wateren niet mogen betreden. Als gevolg van lokale gendernormen dragen vrouwen vaak de grootste last.¹⁹⁹

Confinement wordt ook vaak ondergerapporteerd of blijft onzichtbaar, aldus ICG. In tegenstelling tot gevallen van gedwongen ontheemding reizen de slachtoffers niet naar de grote steden, registreren ze zich niet bij de staatsautoriteiten en spreken ze niet met de pers. Bovendien erkent de Colombiaanse staat het bestaan van *confinement* pas na een bezoek aan het gebied, wat vereist dat het leger de veiligheidsomstandigheden geschikt acht voor de komst van civiele autoriteiten. In de praktijk worden zo enkel de makkelijk bereikbare gemeenschappen geholpen. Inheemse groepen in Chocó en het zuiden van Córdoba melden stijgende zelfmoordcijfers onder jongeren die soms maandenlang opgesloten zitten. Ook ICG benadrukt dat *confinement* inheemse gemeenschappen veel harder treft dan andere inwoners.²⁰⁰

Om meer inzicht te krijgen in *confinement* en de redenen waarom gewapende groeperingen hier gebruik van maken, contacteerde Cedoca per e-mail ICG-onderzoekster Elizabeth Dickinson. De onderzoekster antwoordde dat de gewapende groeperingen ontdekten dat *confinement* ook een handig militair instrument is:

"Confinement is a useful military tool because:

- It allows the groups to know 'who is who' - if the area is confined, then anyone leaving or entering is assumed to be an enemy or an infiltrator. This is particularly important since most armed groups today do not wear uniforms and hence it is not easy for a newly-arrived around group to know who is working with an enemy group.
- It facilitates social and political control. Confinement is a very clear way to signal to the population who is in control, who sets the rules, and that there will be penalties for breaching regulations.

¹⁹⁸ UNHCR, 09/2023, [url](#)

¹⁹⁹ ICG, 24/02/2023, [url](#)

²⁰⁰ ICG, 24/02/2023, [url](#)

- It renders the community economically and socially vulnerable, making them more likely to collaborate out of fear and necessity.”²⁰¹

5.2.2. Bescherming en humanitaire bijstand voor ontheemden

Colombia kent eind 2022 de tweede grootste populatie *internally displaced persons* (IDP's) of ontheemden ter wereld. Het Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) spreekt van 5,6 miljoen IDP's. Volgens het IDMC is 89 % van de ontheemden van rurale naar stedelijke gebieden getrokken. In de steden zijn informele nederzettingen het laatste toevluchtsoord voor veel IDP's. Een kwart van de bebouwde kom van Colombiaanse steden zou bestaan uit informele nederzettingen, waar ongeveer vijf miljoen personen woonachtig zijn. IDP's en Venezolanen wonen in dergelijke nederzettingen samen met de lokale bevolking.²⁰²

In Colombia vinden de meeste gedwongen verplaatsingen plaats op gezinsniveau. In meer dan de helft van de gevallen beslissen de families in hetzelfde departement te blijven en in 18 % van de gevallen in dezelfde gemeente.²⁰³

De meeste gedwongen verplaatsingen van landelijke gebieden naar grotere steden gebeurden in de jaren 1990-2000. Sindsdien zijn er naast de verplaatsingen naar de steden ook veel interne verplaatsingen naar andere landelijke gebieden of verplaatsingen binnen dezelfde stad.²⁰⁴ Data van het UNHCR van september 2023 over de verplaatsingen in de periode januari-mei 2023 bevestigen bovenstaande analyse. De meeste verplaatsingen vonden plaats binnen de departementen Nariño en Chocó.²⁰⁵

Colombia was, volgens IDMC, een van de eerste landen die een beleid en een wettelijke kader opstelde voor ontheemden, met name de nationale wet inzake binnenlandse ontheemding van 1997 en de slachtofferwet van 2011 (wet 1448, de Victims and Land Restitution Law of kortweg Victims' Law). De regering heeft tevens een departement bevoegd voor de rechten van slachtoffers van het gewapend conflict, de Victims Unit (Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas, UARIV), en een register van slachtoffers, het Registro Único de Víctimas (RUV), opgericht.²⁰⁶ Het RUV houdt het aantal slachtoffers van het conflict bij. Die cijfers omvatten het totale aantal ontheemden sinds 1985.²⁰⁷

UARIV werd gecreëerd om de integratie van slachtoffers van het gewapend conflict en hun bijstand en vergoedingen te regelen. Slachtoffers van gevechten, aanvallen, bedreigingen, seksueel geweld, gedwongen onteigening en ontheemding, familieleden van verdwenen of gedode personen, slachtoffers van landmijnen, ontvoering en marteling komen allen in aanmerking voor registratie in het slachtofferregister.²⁰⁸ Dit geldt eveneens voor de huidige slachtoffers van het conflict. Het Grondwettelijk Hof verlengde begin 2020 het bestaan van wet 1448 voor de komende tien jaar.²⁰⁹ Ook het budget voor de uitvoering ervan ging de hoogte in.²¹⁰

²⁰¹ Dickinson E., senior onderzoeker Colombia voor International Crisis Group (ICG), e-mail, 13/06/2022

²⁰² IDMC, 11/2020, [url](#)

²⁰³ UNHCR, 2023, [url](#)

²⁰⁴ EUAA, 12/2022, p. 94, [url](#)

²⁰⁵ UNHCR, 09/2023, [url](#)

²⁰⁶ GIGA (Deacon H., Görgens M.), 06/2019, [url](#)

²⁰⁷ IDMC, 05/2019, [url](#)

²⁰⁸ UARIV, s.d., [url](#)

²⁰⁹ El Universal, 20/04/2020, [url](#)

²¹⁰ OHCHR, 10/02/2021, [url](#)

Meer dan negen miljoen mensen (9,55 miljoen) hebben zich in 2023 aangemeld als slachtoffer van het conflict, waarvan 7,53 miljoen aanvaard zijn als slachtoffer en dus opgenomen zijn in het register van slachtoffers, het RUV.²¹¹

De realiteit is evenwel complex. De bestaande mechanismen zijn overbelast door de grootschalige ontheemding, waardoor zelfs diegenen die op de hoogte zijn van hun rechten vaak geen toegang krijgen tot vergoedingen en compensatie.²¹² Wanneer een persoon ontheemd is en aanspraak wil maken op bijstand, moet die eerst een verklaring afleggen op het Bureau van de ombudsman (Defensoría del Pueblo), het Bureau van de procureur-generaal (Procuraduría) of de lokale gemeente (Personería). De aanvrager en de aanwezige ambtenaar moeten dit formulier ondertekenen. De informatie in de aanvraag moet zo volledig en nauwkeurig mogelijk zijn, zodat de UARIV een juiste beoordeling kan maken over de inclusie van het slachtoffer in het register. De aanvrager dient geen bewijsstukken voor te leggen. Aanvragen voor inschrijving in het RUV worden beoordeeld op het nationale niveau, maar de gemeenteambtenaren in het lokale UARIV-kantoor zijn bevoegd om onmiddellijke bijstand te voorzien terwijl de registratie lopende is.²¹³ Een beslissing kan tot 60 werkdagen in beslag nemen, aldus de officiële website van UARIV.²¹⁴ Verschillende bronnen geven evenwel aan dat ontheemden met vertraging een antwoord op hun aanvraag ontvangen.²¹⁵ Eens een slachtoffer is opgenomen in het register komt hij of zij in aanmerking voor steun via de nationale mechanismen. De overheid voorziet een beroepsprocedure in het geval van weigering.²¹⁶

Slachtoffers hebben recht op humanitaire bijstand om te voldoen aan hun noden gerelateerd aan de ontheemding. Deze bijstand omvat medische en psychologische hulp, tijdelijke huisvesting, voedselhulp en *non-food items*. Naast humanitaire hulp biedt de overheid economische compensatie voor schade geleden tijdens het conflict.²¹⁷ Omwille van budgettaire redenen dient UARIV prioriteiten te stellen en neemt het grootste deel van de door de regering gegeven steunmaatregelen de vorm van humanitaire bijstand aan.²¹⁸

Naast humanitaire hulp en compensatie hebben diegenen die hun eigendom verloren als gevolg van het conflict recht op landrestitutie, ongeacht het feit of ze al dan niet gedwongen waren het betreffende onroerend goed te verkopen. Om dit proces te starten moet een aanvrager het verloren landgoed registreren bij het register van gestolen en achtergelaten gronden (Registro de Tierras Despojadas y Abandonadas Forzosamente). Een rechter onderzoekt de aanvraag en neemt een beslissing.²¹⁹ Een onduidelijke status van de eigendom in de herkomstregio bemoeilijkt het proces van restitutie.²²⁰ In sommige gevallen zijn gewapende groepen nog aanwezig in de regio van herkomst, of is er een risico op terugkeer van de gewapende groepen. Het land van de slachtoffers is mogelijk bezet of verwoest.²²¹ Slachtoffers die niet in staat zijn hun voormalig huis terug te krijgen, maken ook kans op een stuk land elders in Colombia.²²²

In april 2020 liet de directeur van UARIV weten dat 10 % van de slachtoffers hun compensatie heeft verkregen.²²³ Een groot aantal slachtoffers wacht nog steeds op compensatie. De aanvraag voor

²¹¹ UARIV, 10/10/2023 [last update], [url](#)

²¹² IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#)

²¹³ IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#); UARIV, s.d., [url](#)

²¹⁴ IDMC, 03/2019, [url](#); UARIV, s.d., [url](#)

²¹⁵ USDOS, 13/03/2019, [url](#)

²¹⁶ UARIV, s.d., [url](#)

²¹⁷ IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#)

²¹⁸ OCHA, 2017, pp. 92-94, [url](#)

²¹⁹ IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#)

²²⁰ OCHA, 2017, pp. 92-94, [url](#)

²²¹ GIGA (Deacon H., Görgens M.), 06/2019, pp. 8-9, [url](#)

²²² IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#)

²²³ El Universal, 20/04/2020, [url](#)

compensatie is prijzig omwille van de vele verplaatsingen die aanvragers moeten doen en intensief omwille van de dagen werk die erin kruipen.²²⁴

De United Nations Special Rapporteur on the promotion of truth, justice, reparation and guarantees of non-recurrence prees na een werkbezoek aan Colombia in september 2023 de werking van het register van slachtoffers, maar wees erop dat de uitbetaling van de compensatie te traag verloopt omwille van een gebrek aan middelen en bureaucratische obstakels. In februari 2023 werd 1,2 miljoen aan herstelbetalingen uitbetaald aan 13 % van de erkende slachtoffers. Er is een tijdslimiet van drie jaar waarbinnen men zich als slachtoffer kan registreren, wat de rapporteur een bijkomend obstakel noemt.²²⁵

Verschillende bronnen wijzen erop dat slachtoffers zich soms ook niet durven registreren uit angst voor de gewapende groepen die aan de basis liggen van hun ontheemding.²²⁶

5.3. Antipersoonsmijnen

In de periode van januari 2016 tot augustus 2023 stierven volgens de ngo INDEPAZ 581 personen als gevolg van een ontploffing van een antipersoonsmijn, waarvan 40 in de periode januari-augustus 2023. De meeste antipersoonsmijnen bevinden zich in de departementen Nariño, Antioquia en Santander. De gemeente Tumaco kende in de eerste helft van 2023 de meeste slachtoffers als gevolg van ontploffingen.²²⁷

6. Geografische verdeling

6.1. De conflictgerelateerde gebieden

Uit de data van OCHA, dat 2.141 gewelddadige gebeurtenissen registreerde tussen 1 januari 2023 en 10 oktober 2023, blijkt dat het geweld de departementen Cauca (395 gewelddadige gebeurtenissen), Norte de Santander (274 gewelddadige gebeurtenissen), Nariño (187 gewelddadige gebeurtenissen), Chocó (170 gewelddadige gebeurtenissen), Antioquia (147 gewelddadige gebeurtenissen) en Caquetá (118 gewelddadige gebeurtenissen) het zwaarst heeft getroffen.²²⁸

²²⁴ IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#); GIGA (Deacon H., Görgens M.), 06/2019, p. 9, [url](#)

²²⁵ OHCHR, 29/09/2023, [url](#)

²²⁶ IDMC, 03/2019, pp. 24-26, [url](#); USDOS, 13/03/2019, [url](#)

²²⁷ INDEPAZ, 09/2023, [url](#)

²²⁸ OCHA, 13/10/2023 [last update], [url](#)

Kaart 1: Departementen Colombia²²⁹

In Cauca zijn de belangrijkste actoren de dissidente FARC-Fronten Columna Móvil Dagoberto Ramos, Frente Jaime Martínez, en het Comando Coordinador de Occidente. Ook het ELN en de Clan del Golfo zijn hier actief.²³⁰ Een groot deel van het geweld concentreert zich hier in de gemeenten Argelia en El Tambo, waar het hart van de Cañón del Micay zich bevindt en tevens de hoogste concentratie cocagewassen in Cauca. Cauca is van cruciaal belang voor de drugshandel, en de EMC probeert de hooglanden waar coca wordt verbouwd te verbinden met de vertrekpunten langs de Pacifische kust.²³¹

In Norte de Santander zijn het ELN, de EPL, FARC-dissidenten en de Clan del Golfo aanwezig. De veiligheidssituatie in Nariño wordt hoofdzakelijk beïnvloed door de FARC-dissidenten van de SM en door de EMC. In Chocó woedt een conflict tussen de Clan del Golfo en het ELN. Chocó kent, met meer dan de helft van haar inwoners op het platteland, de grootste landelijke bevolking van Colombia. Het herbergt eveneens de grootste populatie van het land die zich identificeert als Afro-Colombiaan of inheems. De veiligheidssituatie is er verslechterd omwille van de expansiedrang van de Clan del Golfo sinds 2020, terwijl het gebied in de periode 2016-2020 grotendeels onder controle

²²⁹ ACAPS, 26/07/2023, [url](#)

²³⁰ ACAPS, 26/07/2023, [url](#)

²³¹ InSight Crime, 11/10/2023, [url](#)

stond van het ELN. In Antioquia lopen gewapende conflicten tussen de Clan del Golfo, het ELN, de FARC-Fronten 18 en 36 en Los Caparros. Antioquia kent het grootste bevolkingsaantal van Colombia en 20 % hiervan woont in de landelijke gebieden waar het conflict zich afspeelt. Het conflict woedt vooral in de regio van Urabá, Bajo Cauca en het noordoosten.²³² Het conflict in Caquetá speelt zich af tussen het Carolina Ramírez Front van de FARC-dissidenten (verbonden aan de EMC) en de Comandos de la Frontera (verbonden aan de SM). De situatie in Caquetá wordt sterk beïnvloed door grondconflicten, illegale ontbossing en een grote aanwezigheid van het leger. In dit departement woont ongeveer een derde van de bevolking in het landelijke gebied.²³³

VN-onderzoekers ontwikkelden aan de hand van vijf geweldgerelateerde variabelen een index om de gemeenten te identificeren die in 2021 het meest met geweld te maken kregen: 1) moorden op verdedigers van mensenrechten; 2) bloedbaden; 3) verplaatsingen van de bevolking per 100.000 inwoners gerapporteerd door OCHA; 4) het aantal gevallen van *confinement* per 100.000 inwoners gerapporteerd door OCHA; en 5) moorden op ex-strijders van de FARC-EP gerapporteerd door de verificatiemissie van de VN in Colombia. Vervolgens deelden de onderzoekers de gemeenten in volgens risicograad: hoog, zeer hoog en kritiek.²³⁴ Op basis van deze index identificeerden ze 156 gemeenten²³⁵ waar het risico op het geweld hoog is.²³⁶

De VN-onderzoekers stellen dat het geweld vooral de mensen in afgelegen rurale gebieden treft, waar de staat beperkt aanwezig is en het multidimensionale armoedecijfer meestal hoger ligt. In deze gebieden zijn een meerderheid van de inwoners van inheemse of Afro-Colombiaanse origine, en boeren. Het geweld en zijn gevolgen zijn ook aanwezig in stedelijke gebieden zoals Buenaventura, Cali en Quibdó of in gemeentelijke hoofdsteden zoals Santander de Quilichao in het departement Cauca. Het risico voor de plaatselijke bevolking stijgt volgens de onderzoekers beduidend in die gebieden waar zich een territoriaal geschil afspeelt tussen verschillende gewapende groeperingen. Het niveau van geweld stijgt telkens wanneer de gewapende groeperingen zich kwetsbaar lijken te voelen door de aanwezigheid van een rivaliserende gewapende groepering. Op de plaatsen waar een gewapende groepering exclusieve invloed uitoefent is het geweld ten aanzien van de plaatselijke bevolking beduidend lager.²³⁷

6.2. Situatie grote steden

6.2.1. Algemeen

Volgens het Internationaal Instituut voor Strategische Studies (IISS) zijn steden geen geïsoleerde eilanden en worden ze getroffen en beïnvloed door conflictdynamieken via transnationale illegale handel en niet-statelijke gewapende groepen. Hoewel het gewapend conflict zich vooral op het platteland concentreert, vormen steden knooppunten waar illegale economische en politieke netwerken samenkomen in de vorm van cocaïne-transporten, witwaspraktijken en de activiteiten van talloze gewapende groeperingen die zich verrijken door transnationale drugshandel en criminaliteit.²³⁸

PARES publiceert eind maart 2023 haar jaarlijks rapport over burgerveiligheid in de belangrijkste stedelijke gebieden van het land, dat steunt op gegevens van de nationale politie die de periode van 1 januari tot en met 31 december 2022 bestrijken. Het rapport onderzoekt voor Bogotá, Medellín,

²³² ACAPS, 26/07/2023, [url](#)

²³³ ACAPS, 26/07/2023, [url](#)

²³⁴ OHCHR, 26/07/2022, p. 6, [url](#)

²³⁵ Colombia telt 32 departementen en 1102 gemeenten. Bron: Federación Colombiana de Municipios, s.d, [url](#)

²³⁶ OHCHR, 26/07/2022, p. 46, [url](#)

²³⁷ OHCHR, 26/07/2022, p. 6, [url](#)

²³⁸ IISS, 30/07/2018, [url](#)

Cali, Barranquilla en Cúcuta onder andere de zogenaamde *high impact crimes*: moorden, persoonlijk letsel, diefstal, afpersing en bedreigingen.²³⁹

In alle vijf grote steden was er in 2022 sprake van een daling van het aantal moorden. In de agglomeratie van Bogotá werden in totaal 1.177 moorden gemeld, een daling van 12,3 % vergeleken met 2021. Ook de agglomeraties van Cali (1.328 moorden) en Cúcuta (306 moorden) registreerden een daling van respectievelijk 19,6 % en 14,3 % tegenover een jaar eerder. In de agglomeraties van Medellín (556 moorden) en Barranquilla (629 moorden) was er een bescheidenere daling met respectievelijk 5,7 % en 2,3 %.²⁴⁰ Cali en Bogotá kenden in absolute cijfers het hoogste aantal moorden, gevolgd door Medellín en Barranquilla. Relatief gezien, rekening houdend met het bevolkingsaantal, zijn Quibdó, Santander de Quilichao, Cartago, Tumaco en Guadalajara de Buga de gemeenten met de hoogste moordcijfers.²⁴¹

PARES tekent in zijn rapport in 2022 met 8.632 gevallen wel een stijging van 10 % op van het aantal afpersingen. Mannen vertegenwoordigen 68,6 % van de slachtoffers. De gemiddelde leeftijd van de slachtoffers is 38 jaar en de afpersers gebruiken meestal telefoon en sociale media. Quibdó, Buenaventura, Tuluá, Popayán en Santander de Quilichao zijn de gemeenten met de hoogste afpersingscijfers per honderdduizend inwoners. In absolute cijfers kende Bogotá met 1.909 afpersingszaken het hoogste aantal, gevolgd door Medellín met 947 gevallen.²⁴²

Illegale gewapende groeperingen en criminele organisaties in Colombia maken vaak gebruik van afpersing als een belangrijke inkomstenstroom. Daarnaast is het ook een vorm van sociale controle waarmee illegale gewapende groeperingen druk uitoefenen op de bevolking in gebieden waar zij actief zijn. Deze vorm van afpersing wordt *vacunas* (belastingen) genoemd. De praktijk komt veelvuldig voor in kustgebieden, grensgebieden, afgelegen gebieden, maar ook in de hoofdsteden van departementen als Medellín, Barranquilla, Cali, en Bogotá.²⁴³

Voor het jaar 2022 kent ook het aantal gerapporteerde bedreigingen op nationaal niveau een stijging van 63,7 % met 86.241 gevallen tegenover 52.678 in 2021. De stad Bogotá kent het grootste aantal gevallen in absolute cijfers.²⁴⁴

6.2.2. Situatie in Bogotá

Volgens cijfers die de oppositie in augustus 2023 voorlegde op de gemeenteraad van Bogotá steeg de misdaad sterk de eerste zes maanden van 2023. Zo stegen de cijfers voor ontvoering met 80 %, diefstal van personen met 29,7 %, diefstal van voertuigen met 12,8 % en moorden met 9,2 %.²⁴⁵ De 300 door de Fiscalía (openbaar ministerie)²⁴⁶ geregistreerde moorden tijdens de eerste drie maanden van 2023 bevestigen deze stijging ten opzichte van 2022. Volgens de Fiscalía is het merendeel van de moorden te wijten aan *sicariato* (huurmoorden). In de meeste gevallen gaat het om geschillen over grondgebied tussen criminele bendes.²⁴⁷

Uit een onderzoek van de handelaarsorganisatie Federación Nacional de Comerciantes Empresarios (FENALCO) blijkt dat ongeveer 34 % van de handelaren tussen mei en september 2023 het slachtoffer is geworden van een misdrijf. Diefstal en overvallen kwamen het vaakst voor. Zo'n 5 % van de handelaren gaf in het onderzoek aan slachtoffer te zijn geweest van afpersing, een daling

²³⁹ PARES, 27/03/2023, [url](#)

²⁴⁰ PARES, 27/03/2023, p. 11, [url](#)

²⁴¹ PARES, 27/03/2023, p. 11, [url](#)

²⁴² PARES, 27/03/2023, p. 49, [url](#)

²⁴³ Noticias Caracol, 07/02/2023, [url](#)

²⁴⁴ PARES, 27/03/2023, p. 45, [url](#)

²⁴⁵ Consejo de Bogotá, 17/08/2023, [url](#)

²⁴⁶ Fiscalía General de la Nación Colombia (openbaar ministerie)

²⁴⁷ Infobae, 18/04/2023, [url](#).

van 2 % ten opzichte van het vorige onderzoek in april 2023.²⁴⁸ Begin oktober 2023 bericht FENALCO over afpersingspraktijken van de Venezolaanse misdaadorganisatie Tren de Aragua, die zich de laatste jaren uitbreidde naar verschillende landen in Latijns-Amerika. Tren de Aragua bestookte de handelaren in Bogotá met pamfletten waarin stond dat ze 400.000 dollar aan de organisatie moesten betalen.²⁴⁹ De Clan del Golfo strooide dan weer pamfletten rond waarin ze verklaarden sterk te zullen optreden tegen de Tren de Aragua en iedereen die hen steunde. Volgens verschillende analisten aangehaald door InSight Crime gebruiken kleinere bendes de namen van deze grotere misdaadorganisaties in de hoofdstad vaak om angst in te boezemen, zonder dat deze bedreigingen daadwerkelijk van deze grote misdaadorganisaties komen.²⁵⁰

In augustus 2023 trad Plan Bogotá 60 in werking, waarmee de stad ruim 1.000 politieagenten, 300 medewerkers van het secretariaat voor veiligheid (Secretaría de Seguridad) en 76 gespecialiseerde aanklagers mobiliseerde. Ze voerden acties uit in 60 buurten waar 30 % van de misdrijven in de stad plaatsvinden. De Colombiaanse autoriteiten berichten in september 2023 dat Plan Bogotá 60 een duidelijke daling had bekomen voor acht types misdrijf met een grote impact.²⁵¹ Het ministerie van Veiligheid en de anti-ontvoerings- en afpersingseenheid GAULA lanceerden gedurende 2023 verschillende campagnes om afpersing in de hoofdstad aan te pakken. Van januari tot september 2023 heeft de politie voor deze misdrijven 130 mensen gearresteerd en 17 bendes ontmanteld. Volgens de autoriteiten daalde het aantal afpersingen met 16 %.²⁵²

6.2.3. Situatie in Buenaventura

Buenaventura is een havenstad met tussen de 350.000 en 500.000 inwoners, waarvan 90 % Afro-Colombianen zijn.²⁵³ Criminele actoren die controle willen over de maritieme cocaïneroutes naar Azië, de Verenigde Staten en Midden-Amerika voeren er een felle strijd. In de jaren 2000 was het de bende La Empresa die de meeste controle had. Deze bende had banden met de Clan del Golfo. In 2018 splitste de bende La Local, die eveneens banden heeft met de Clan del Golfo, zich af van la Empresa. Sinds 2019 ontstonden binnen La Local twee rivaliserende groepen, Los Shottas en Los Espartanos. Het conflict tussen deze twee laatste bendes is verantwoordelijk voor de hoge graad van geweld de afgelopen jaren.²⁵⁴

Eind 2022 betrok president Petro ook de bendes van de stad Buenaventura in zijn Paz Total. In oktober 2022 kwamen Los Shottas en Los Espartanos, met bemiddeling van het katholieke bisdom Buenaventura, overeen hun oorlogsactiviteiten op te schorten. In eerste instantie verbeterde de veiligheidssituatie in de stad drastisch en president Petro vierde een periode van 85 dagen zonder moorden. Maar eind april 2023 verslechterde de situatie opnieuw en laaide het conflict tussen beide bendes opnieuw op. In juli 2023 deed de gouverneur van de havenstad een oproep aan de autoriteiten om het leger te sturen om het oplaaiende geweld in te dammen.²⁵⁵ In september 2023 verklaarde een vertegenwoordiger van de bende Los Shotas aan InSight Crime dat de onderhandelingen opnieuw lopen en dat er een niet-aanvalspect geldt tussen beide bendes.²⁵⁶

²⁴⁸ El Espectador, 31/08/2023, [url](#)

²⁴⁹ El Espectador, 04/10/2023, [url](#)

²⁵⁰ InSight Crime, 29/08/2023, [url](#)

²⁵¹ El Espectador, 05/09/2023, [url](#)

²⁵² Caracol, 09/10/2023, [url](#)

²⁵³ AFP, 06/09/2022, [url](#)

²⁵⁴ InSight Crime, 04/03/2021, [url](#)

²⁵⁵ El País, 06/07/2023, [url](#)

²⁵⁶ InSight Crime, 12/10/2023, [url](#)

6.2.4. Situatie in Cali

Cali, de hoofdstad van het departement Valle del Cauca, ongeveer 100 kilometer van Buenaventura, heeft lange tijd gediend als doorvoerpunt voor cocaïne, maar ook als knooppunt voor het witwassen van geld en drugshandel op straatniveau.²⁵⁷

In Cali waren er tijdens de eerste helft van 2023 meer dan 500 moorden, een stijging van 1,6 % vergeleken met dezelfde periode vorig jaar. Tien jaar lang daalden de moordcijfers in Cali in de eerste helft van het jaar, van 986 in 2013 naar 465 in 2020. Sindsdien stijgen ze opnieuw licht.²⁵⁸ Volgens het Cali-geweldsobservatorium is Comuna 15 het meest getroffen gebied, waar 73 moorden plaatsvonden tussen 1 januari en 29 juni 2023, 28 meer dan in dezelfde periode in 2022. Comuna 13 volgt met 51 moorden en Comuna 21 met 42.²⁵⁹ Op 14 oktober 2023 telde het observatorium er meer dan 800 moorden, een stijging van meer dan 5 % ten opzichte van 2022. Proliferatie van vuurwapens, toenemende intolerantie en slachtoffers van de *gota a gota*-afpersingen²⁶⁰ liggen volgens verschillende bronnen, gecontacteerd door de krant El País, aan de oorzaak van het stijgende geweld.²⁶¹

6.2.5. Situatie in Medellín

Een onderzoeksrapport van onder andere de universiteit EAFIT in Medellín spreekt van 350 *combos* (bendes) die allen min of meer gelinkt zijn aan een van de 15 à 20 grotere misdaadstructuren.²⁶² Andere bronnen spreken van ongeveer 250 *combos* ondergeschikt aan grotere criminele structuren, die op hun beurt weer verbonden zijn aan gewapende groeperingen zoals de Clan del Golfo.²⁶³

In juni 2023 werden na negen maanden onderhandelen officiële vredesonderhandelingen opgestart tussen de Colombiaanse autoriteiten en vertegenwoordigers van de grotere bendes zoals la Oficina de Envigado, El Mesa, Los Pachelly en La Terraza.²⁶⁴ Het ontbreken van een formeel wetgevend kader om te onderhandelen met criminele organisaties blijft evenwel een struikelblok. Volgens InSight Crime onderhandelt de regering als gevolg van de versnippering van de onderwereld in Medellín ook met ruim zeven criminele organisaties, die nog steeds niet de gehele georganiseerde misdaad in Medellín omvatten. Jorge Mejía, coördinator van de regeringsdelegatie, vertelde InSight Crime dat de organisaties waarmee ze in gesprek zijn 90 % van de georganiseerde misdaad in Medellín vertegenwoordigen. Maar verschillende andere bendes en *combos* zijn niet betrokken, terwijl de Clan del Golfo, die nog steeds sterk aanwezig is in de stad, in gesprek is met de regering in een parallel afzonderlijk proces. Dit alles maakt de onderhandelingen bijzonder complex en onzeker.²⁶⁵

Het aantal moorden in de stad daalde de afgelopen jaren. Medellín is tussen 2018 en 2022 van 26 naar 15 moorden per honderdduizend inwoners geëvolueerd. Tussen 1 januari en 3 juni 2023 bedraagt de daling van het aantal moorden 13,7 % vergeleken met 2022. In 2023 zijn er bovendien 60 dagen (niet-openvolgend) geweest waarop geen moord heeft plaatsgevonden in de stad. Door de analyse een beetje uit te breiden naar het grootstedelijk gebied van de Aburrá-vallei (die 10 gemeenten groepeerde: Medellín, Bello, Itagüí, Envigado, Caldas, Sabaneta, Copacabana, La Estrella,

²⁵⁷ El País, 05/07/2022, [url](#)

²⁵⁸ El País, 01/07/2023, [url](#)

²⁵⁹ El País, 01/07/2023, [url](#)

²⁶⁰ *Loansharking*, leningen tegen woekerrentes

²⁶¹ El País, 16/10/2023, [url](#)

²⁶² Universidad EAFIT, 21/10/2020, p. 3, [url](#)

²⁶³ El Espectador, 03/02/2023, [url](#)

²⁶⁴ El Espectador, 02/06/2023, [url](#)

²⁶⁵ InSight Crime, 09/2023, [url](#)

Girardota en Barbosa) komt men op een getal uit van 10 moorden per 100.000 inwoners voor 2022.²⁶⁶

7. Vluchtelingen uit Venezuela

Sinds 2015 is er een constante migratiestroom van Venezuela naar Colombia omwille van de verslechterde economische, politieke en veiligheidssituatie in het buurland. In 2014 woonden er amper 23.573 Venezolanen in Colombia.²⁶⁷ Eind augustus 2023 hebben 7,7 miljoen Venezolanen hun thuisland verlaten, waarvan er 6,5 miljoen verblijven in Latijns-Amerika en de Caraïben. Meer dan een derde van deze Venezolanen (2,9 miljoen) verblijft in Colombia.²⁶⁸ Venezolanen maken vandaag 5 % uit van Colombia's inwonersaantal.²⁶⁹

In 2021 nam Colombia, geconfronteerd met ongeveer 1,7 miljoen Venezolanen in het land zonder een legale status, het initiatief tot een grote regularisatieactie.²⁷⁰ Tegen midden 2023 hebben bijna 2,5 miljoen Venezolanen een aanvraag ingediend bij de migratiedienst. In oktober 2023 hebben ongeveer 1,9 miljoen Venezolanen een *Permiso por Protección Temporal* (PPT, Temporary Protection Permit) onder het *Estatuto Temporal de Protección para Migrantes Venezolanos* (ETPV, Temporary Protection Statute for Venezuelan Migrants) gekregen.²⁷¹ Deze status geeft hen een verblijfsstatus tot 2031 en toegang tot essentiële diensten en de arbeidsmarkt.²⁷²

Aan de PPT-status zijn een aantal voorwaarden verbonden:²⁷³

- Ze is van toepassing op Venezolanen die reeds een geldige verblijfsvergunning hadden. Vanaf 2015 heeft Colombia aan Venezolanen een reeks tijdelijke vergunningen uitgereikt van kortere duur en met een beperktere reikwijdte, waaronder de *Permiso de Ingreso y Permanencia* (PIP), *Permiso Temporal de Permanencia* (PTP) en verschillende versies van de *Permiso Especial de Permanencia* (PEP). Ook zij die een lopende asielaanvraag hebben of die op de een of andere manier konden aantonen dat ze voor 31 januari 2021 in het land verbleven, komen in aanmerking.
- Daarnaast komen ook Venezolanen die na 31 januari 2021 maar vóór mei 2023 Colombia binnenkwamen via een officiële grensovergang in aanmerking.
- Ook zij die kinderen hebben ingeschreven in een Colombiaanse school mogen een aanvraag voor een PPT indienen.

In juni 2022 was de Venezolaanse migrantenbevolking in Colombia voornamelijk verspreid over Bogotá (21,22 %), Antioquia (14,18 %), Norte de Santander (8,97 %), Atlántico (7,49 %) en Valle del Cauca (7 %). Migranten zijn voornamelijk geconcentreerd in de grote steden zoals Bogotá, Medellín, Cúcuta, Barranquilla en Cali. Anno 2022 zijn er echter migrantenpopulaties in elk departement in Colombia.²⁷⁴

Een onderzoek van ICG van augustus 2022 naar de leefomstandigheden van Venezolanen in Colombia toont aan dat velen onder hen in zeer precaire omstandigheden leven. Vooral de toegang tot legaal werk wordt sterk bemoeilijkt. Volgens ICG zijn Venezolanen hierdoor zeer kwetsbaar voor

²⁶⁶ El País, 12/06/2023, [url](#)

²⁶⁷ UNDP, 11/2022, p. 9, [url](#)

²⁶⁸ R4V, 05/09/2023, [url](#)

²⁶⁹ IRC, 10/2023, [url](#)

²⁷⁰ IRC, 10/2023, [url](#)

²⁷¹ Migración Colombia, 09/10/2023, [url](#)

²⁷² IRC, 10/2023, [url](#)

²⁷³ IRC, 10/2023, [url](#)

²⁷⁴ UNDP, 11/2022, p. 9, [url](#)

rekrutering door gewapende groeperingen en lopen ze buitengewone risico's op Colombiaans grondgebied. Ze zijn vaak onbekend met de wetgeving en de rechten die deze biedt, en onwetend over de ongeschreven regels in conflictgebieden zoals avondklokken en gedragscodes opgelegd door de gewapende groeperingen. In de stedelijke centra van onder andere Bogotá raken straatarme migranten onder meer verstrikt in bendege geweld, huurmoorden en drugshandel. Buiten de steden worden ze ingezet in de cocateelt, illegale mijnbouw en andere illegale activiteiten, aldus ICG.²⁷⁵

Van januari tot augustus 2023 trokken 200.000 Venezolanen via Colombia door de gevaarlijke Darién Gap naar Panama in de hoop zo de VS te bereiken, een duidelijk stijging ten opzichte van de 150.000 personen gedurende heel 2022.²⁷⁶ Het zijn vooral de gemeenten Acandí, Juradó, Unguía (Chocó), Necoclí en Turbo (Antioquia) die dienen als doorgangsgebieden voor vluchtelingen en migranten, met Necoclí als een van de belangrijkste doorgangspunten. De migratiestromen genereren er problemen zoals overbevolking, een gebrek aan middelen en geweld. De territoriale controle van de gewapende groepering Clan del Golfo verergert er de veiligheidssituatie.²⁷⁷

²⁷⁵ ICG, 09/08/2022, [url](#)

²⁷⁶ IRC, 10/2023, [url](#)

²⁷⁷ ACAPS, 22/09/2023, [url](#)

Samenvatting

Deze COI Focus beschrijft de veiligheidssituatie in Colombia voor de periode van september 2022 tot en met oktober 2023.

Hoewel het geweld in Colombia na het vredesakkoord met de FARC-EP in 2016 aanvankelijk daalde, kende het jaar 2022 het hoogste geweldcijfer sinds 2016. In de periode 2017-2020 konden diverse gewapende groeperingen het machtsvacuüm ontstaan na de demobilisatie van de FARC-EP innemen, wat leidde tot nieuw geweld in deze gebieden. Deze heropleving van het geweld bemoeilijkte op zijn beurt de verdere implementatie van het vredesakkoord. Deze situatie leidde tot een groei van diverse gewapende groeperingen die bovendien tijdens de coronapandemie hun macht verder konden consolideren en hun sociale controle over de bevolking konden uitbreiden. In deze context kwam president Petro, die tijdens zijn verkiezingscampagne beloofde sterk in te zetten op nieuwe vredesgesprekken, in augustus 2022 aan de macht en stelde hij onmiddellijk zijn vredesplan Paz Total voor.

De veiligheidssituatie tijdens het afgelopen referentiejaar werd voornamelijk beïnvloed door de opstart van vredesonderhandelingen in het kader van Paz Total. Eind 2022 startten de formele onderhandelingen met acht verschillende soorten groeperingen, waaronder de rebelligroeperingen ELN en EMC, de illegale gewapende groeperingen SM, Clan del Golfo, ACSN en de lokale bendes Shottas en Espartanos in Buenaventura, verschillende *combos* (lokale bendes) in de stad Medellín en tot slot Los Mexicanos, Los Locos Yam en het Cartel del Norte in Quibdó. De onderhandelingen met de verschillende groeperingen verlopen grillig en kennen allen een verschillend verloop en andere obstakels. De onderhandelingen met het ELN boekten tijdens de referentieperiode de meeste vooruitgang. Bij het afsluiten van het onderzoek voor deze COI Focus was er een tijdelijk staakt-het-vuren met het ELN en de EMC.

Ondanks dit staakt-het-vuren en de ernstige onderhandelingen met gewapende groeperingen wijzen de geconsulteerde bronnen en de beschikbare gegevens erop dat er tot nu toe geen sprake is van een duidelijke verbetering van de veiligheid, noch in de steden, noch op het platteland. De voor dit rapport geraadpleegde geweldsindicatoren geven een gemengd beeld. Enerzijds is er een lichte daling van het aantal moorden, van het aantal moorden op sociale leiders en gedemobiliseerde FARC-strijders en van het aantal bloedbaden. Anderzijds hebben verschillende gewapende en criminele groepen hun greep op de gebieden onder hun controle verder verstevigd. Ook het aantal gevallen van afpersing, ontvoering, rekrutering en inmenging in de politiek in de aanloop naar de lokale verkiezingen van oktober 2023 kende een toename. Het aantal gewapende confrontaties tussen de gewapende groeperingen onderling is eveneens gestegen, terwijl confrontaties tussen gewapende groepen en de staat wel duidelijk afnamen. Ook was er een daling van het aantal gedwongen verplaatsingen en gevallen van *confinement*. Bronnen wijzen evenwel op de onderrapportage van gevallen van *confinement* omdat deze niet altijd worden geregistreerd.

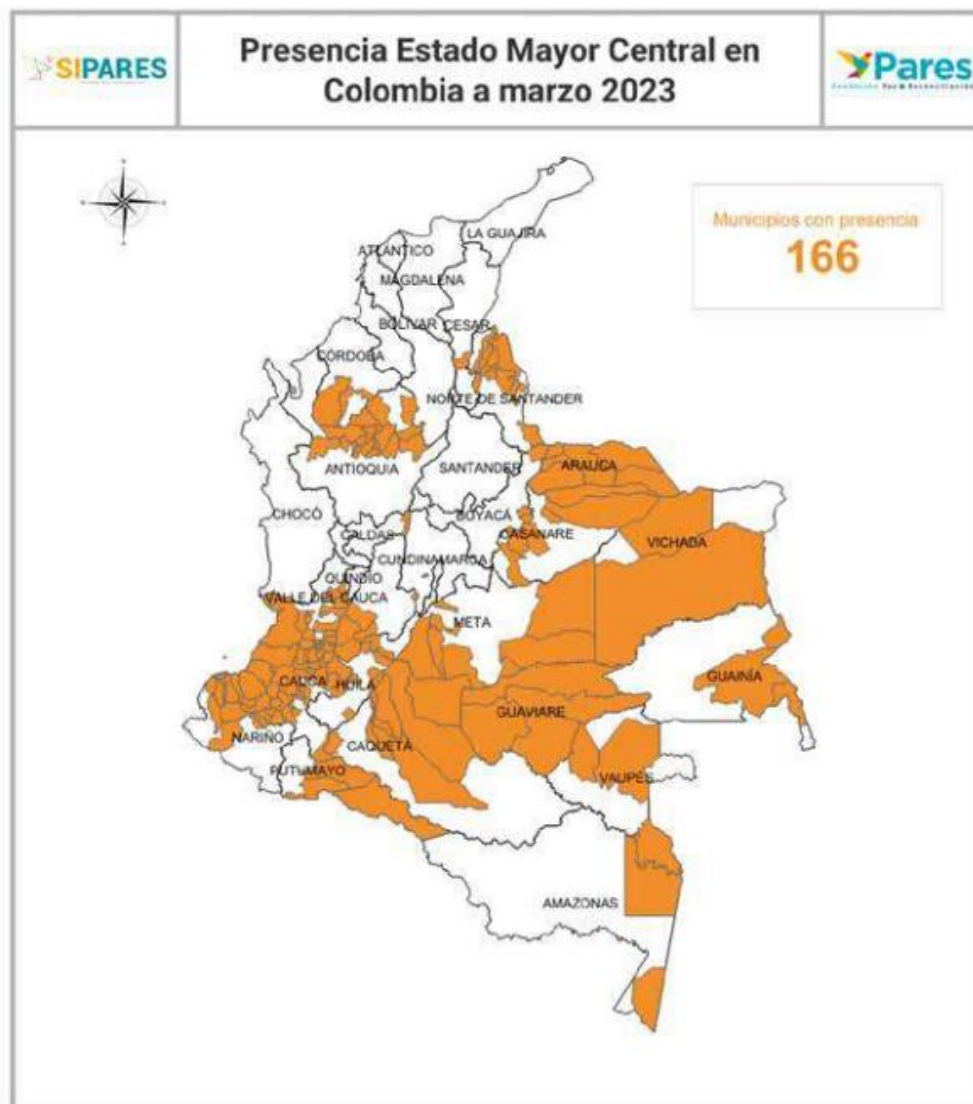
De data van OCHA tonen dat de departementen Cauca, Norte de Santander, Nariño, Chocó, Antioquia en Caquetá het meest door geweld getroffen zijn tijdens de afgelopen referentieperiode. Het geweld speelt zich grotendeels af in de rurale gebieden waar ook een beperkte aanwezigheid van de staat is en waar het multidimensionale armoedecijfer meestal hoger is. In deze gebieden is een meerderheid van de inwoners van inheemse of Afro-Colombiaanse origine. Maar hoewel het gewapend conflict zich vooral op het platteland concentreert, vormen steden knooppunten waar illegale economische en politieke netwerken samenkomen in de vorm van cocaïne-transporten, witwaspraktijken en de activiteiten van talloze gewapende groeperingen die zich verrijken door transnationale drugshandel en criminaliteit. Onderzoek wijst uit dat in de vijf grote steden Bogotá, Medellín, Cali, Barranquilla en Cúcuta er in 2022 een daling was van het aantal moorden maar wel een stijging van het aantal afpersingen. De bendes in Medellín en Buenaventura voeren gedurende 2023 met wisselend succes onderhandelingen met de autoriteiten in het kader van Paz Total.

Op 29 oktober 2023 vonden regionale verkiezingen plaats. In de aanloop naar de verkiezingen meldden verschillende bronnen toenemende druk en bedreigingen door de gewapende groeperingen tegen potentiële kandidaten. De verkiezingsdag zelf verliep zonder noemenswaardige incidenten maar resulteerde in een nederlaag voor president Petro. Analisten vrezen dat de tegenvallende resultaten en het feit dat de president maar weinig regionale bondgenoten overhoudt een negatieve invloed kunnen hebben op het huidige vredesbeleid.

Colombia werd tijdens de afgelopen referentieperiode ook nog steeds geconfronteerd met een hoge instroom van Venezolaanse migranten. Hoewel de autoriteiten een duidelijk kader ontwikkelden voor het aanvragen van een verblijfsvergunning, stelt de instroom van de vluchtelingen de maatschappij voor bijkomende uitdagingen. Uit een recent ICG-rapport blijkt dat de Venezolanen zich in Colombia vaak in een precaire situatie bevinden en hierdoor een makkelijk doelwit zijn voor rekrutering en uitbuiting door de verschillende gewapende groeperingen.

Bijlagen

Bijlage 1: Aanwezigheid EMC²⁷⁸

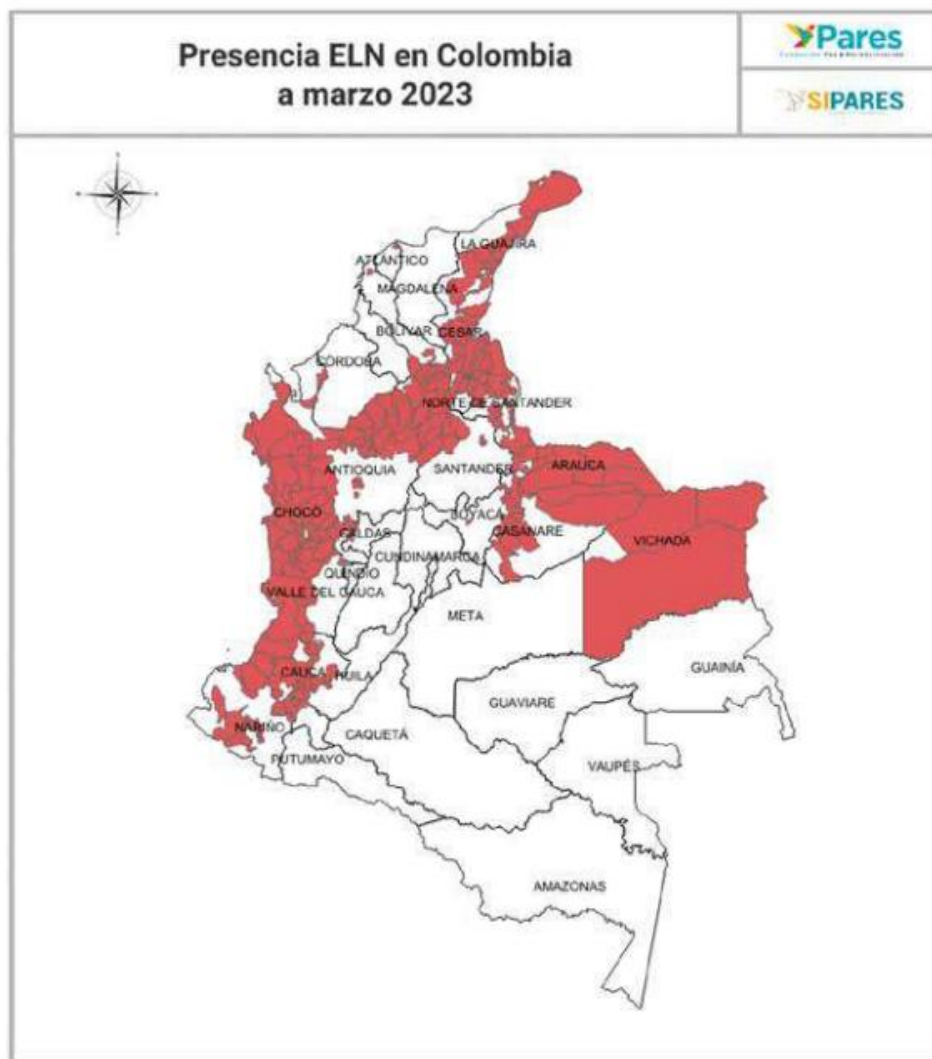

Elaborado por: Línea Paz, Posconflicto y Derechos Humanos. Fundación Paz & Reconciliación (Pares).
Fuente: Sistema de Información de la Fundación Paz & Reconciliación (Sipares)

²⁷⁸ PARES, 08/2023, p. 48, [url](#)

Bijlage 2: Aanwezigheid ELN²⁷⁹

Mapa No. 1

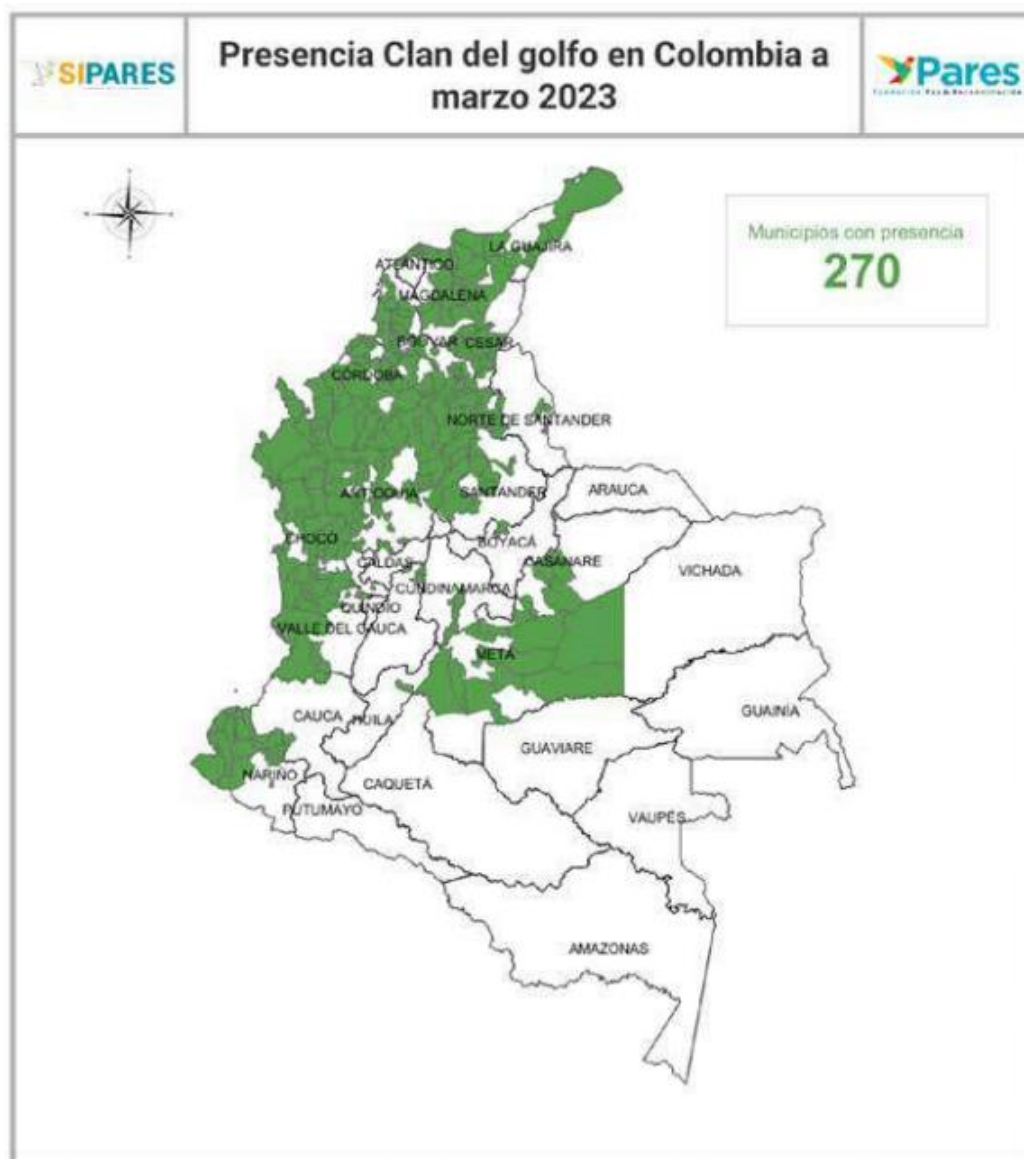

Elaborado por: Línea Paz, Posconflicto y Derechos Humanos. Fundación Paz & Reconciliación (Pares).

Fuente: Sistema de Información de la Fundación Paz & Reconciliación (Sipares)

²⁷⁹ PARES, 08/2023, p. 46, [url](#)

Bijlage 3: Aanwezigheid Clan del Golfo²⁸⁰

Elaborado por: Línea Paz, Posconflicto y Derechos Humanos. Fundación Paz & Reconciliación (Pares).
Fuente: Sistema de Información de la Fundación Paz & Reconciliación (Sipares)

²⁸⁰ PARES, 08/2023, p. 53, [url](#)

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

Dickinson E., senior onderzoeker Colombia voor International Crisis Group (ICG), e-mail, 13/06/2022, edickinson@crisisgroup.org

Dickinson E., senior onderzoeker Colombia voor International Crisis Group (ICG), videogesprek, 31/03/2022

Teran Castro J., Data Partnership Team United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), e-mail, 06/09/2019, cha-colombia@un.org

Echeverry S., Situational Awareness Unit Responsable United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) Colombia, e-mails, 20/09/2019, 30/06/2020, cha-colombia@un.org

Geschreven en audiovisuele bronnen

Al Jazeera, 'Rude awakening': Elections seen as rebuke to Colombia's Gustavo Petro, 04/11/2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/4/rude-awakening-elections-seen-as-rebuke-to-colombias-gustavo-petro> [geraadpleegd op 06/11/2023]

Al Jazeera, Colombia sees surge in mass killings in 2020: UN, 02/10/2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/10/2/colombia-sees-surge-in-mass-killings-in-2020-un> [geraadpleegd op 09/06/2021]

Americas Society, Council of the Americas (AS/COA), *Explainer: Colombia's Special Jurisdiction for Peace (JEP)*, 03/08/2018, <https://www.as-coa.org/articles/explainer-colombias-special-jurisdiction-peace-jep> [geraadpleegd op 29/06/2020]

Assessment Capacities Project (ACAPS), *Briefing Note Colombia, Increase in refugee and migrant numbers in Necoclí*, 22/09/2023, https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20230922_ACAPS_briefing_note_Colombia_increase_in_refugee_and_migrant_numbers_in_Necocli.pdf [geraadpleegd op 19/10/2023]

Assessment Capacities Project (ACAPS), *Key crises to watch: the unintended impact of the Total Peace policy on armed violence*, 26/07/2023, https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20230726_ACAPS_Thematic_report_Colombia_the_unintended_impact_of_the_Total_Peace_policy_on_armed_violence.pdf [geraadpleegd op 02/10/2023]

BBC, *Gulf Clan: Colombia suspends ceasefire with drug cartel*, 20/03/2023, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-65013430> [geraadpleegd op 25/09/2023]

Cambio Colombia, *El número de masacres ha disminuido 17 por ciento en lo que va de 2023, según Indepaz*, 07/09/2023, <https://cambio colombia.com/conflicto-armado-en-colombia/el-numero-de-masacres-ha-disminuido-17-por-ciento-en-lo-que-va-de-2023> [geraadpleegd op 09/10/2023]

Centro de Recursos para el Análisis del Conflicto (CERAC), *Reporte del conflicto con el ELN*, 01/10/2023, <https://www.blog.cerac.org.co/reporte-del-conflicto-con-el-eln-34> [geraadpleegd op 16/10/2023]

Colombia Calling with Richard McColl, *316: The problem with Cauca, Colombia* [audio], 03/2020, <https://soundcloud.com/colombiacalling/316-the-problem-with-cauca> [geraadpleegd op 18/06/2020]

Colombia Risk Analysis, *Implementation of the Peace agreement under Petro*, 08/2022, https://mcusercontent.com/ec9dfe3030795aea9dd7ee1b6/files/79061009-ab0b-54d7-c3e3-48504b1a694c/Special_Report_Implementation_of_the_Peace_Agreement_under_Petro.pdf [geraadpleegd op 19/08/2022]

Colombian Organized Crime Observatory (OCCO) (Charles M.), *La niñez reclutada. La participación de niños, niñas y adolescentes en el crimen organizado y conflict después del Acuerdo de Paz*, 02/2022,

<https://www.urosario.edu.co/Documentos/Facultad-de-Estudios-Internacionales-Policos-y-U/OCCO/DOCUMENTOS OCCO 4 La ninez reclutada.pdf> [geraadpleegd 22/09/2022]

Consejo de Bogotá, *¡SOS Bogotá! : aumento de delitos de alto impacto deja a la seguridad en cuidados intensivos*, 17/08/2023, , <https://concejodebogota.gov.co/sos-bogota-aumento-de-delitos-de-alto-impacto-deja-a-la-seguridad-en/cbogota/2023-08-17/111900.php> - :~:text=Con%20corte%20a%20julio%20de,estamos%20encerrados%20por%20el%20miedo. [geraadpleegd op 26/10/2023]

Council on Foreign Relations (CFR), *Colombia's Civil Conflict*, 11/01/2017, <https://www.cfr.org/backgrounder/colombias-civil-conflict> [geraadpleegd op 29/06/2020]

Council on Foreign Relations (CFR), *Petro's Total Peace Plan Turns One: The Good, the Bad, and the Ugly*, 30/08/2023, <https://www.cfr.org/blog/petros-total-peace-plan-turns-one-good-bad-and-ugly> [geraadpleegd op 19/09/2023]

Defensoría del Pueblo, *Defensor del Pueblo advierte ante la comunidad internacional aumento del riesgo de reclutamiento de niñas y niños en Colombia*, 28/04/2023, <https://www.defensoria.gov.co/-/defensor-del-pueblo-advierte-ante-la-comunidad-internacional-aumento-del-riesgo-de-reclutamiento-de-ni%C3%B1as-y-ni%C3%B1os-en-colombia> [geraadpleegd op 09/10/2023]

Defensoría del Pueblo, *Alertas Tempranas*, 26/09/2023 [last update], <https://alertastempranas.defensoria.gov.co/Alerta/TableroPantallaCompleta?Length=0> [geraadpleegd op 26/09/2023]

Deutsche Welle (DW), *Colombia: FARC dissident group pulls out of peace talks*, 06/11/2023, <https://www.dw.com/en/colombia-farc-dissident-group-pulls-out-of-peace-talks/a-67312331> [geraadpleegd op 06/11/2023]

El Colombiano, *¿Quiénes son Los Shottas y Los Espartanos, las bandas con las que Petro buscará la paz?*, 07/12/2022, <https://www.elcolombiano.com/colombia/quienes-son-los-shottas-y-los-espartanos-las-bandas-con-las-que-petro-buscara-la-paz-NI19559352> [geraadpleegd op 06/10/2023]

El Colombiano, *Cinco megacarteles y 23 narcobandas: así es el mapa criminal en Colombia*, 22/04/2023, <https://www.elcolombiano.com/colombia/cuales-son-los-grupos-armados-del-pais-y-como-estan-organizados-el-n-y-clan-del-golfo-JK21184195> [geraadpleegd op 03/10/2023]

El Espectador (Castillo Morales C.), *El secuestro del padre de Luis Díaz aumenta los cuestionamientos a la Paz Total de Petro*, 05/11/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/secuestro-del-padre-de-luis-diaz-petro-debe-endurecer-estrategia-en-paz-total-el-n-emc-agc/> [geraadpleegd op 06/11/2023]

El Espectador (Castillo Morales C.), *Paz Total de Petro sí avanza con ELN, pero no en diálogos con bandas y disidencias*, 05/08/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/paz-total-de-petro-primero-ano-de-gobierno-y-negociaciones-eln-disidencias-de-farc-bandas/> [geraadpleegd op 25/09/2023]

El Espectador (Pulido Castrillón G.), *Gobierno está en contacto con Iván Márquez para diálogo con la Segunda Marquetalia*, 07/08/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/ivan-marquez-esta-vivo-y-gobierno-petro-adelanta-dialogo-con-disidencia-de-farc-segunda-marquetalia/> [geraadpleegd op 25/09/2023]

El Espectador, *Agosto fue el mes más seguro en Bogotá: ocho delitos bajaron, según el Distrito*, 05/09/2023, <https://www.elespectador.com/bogota/agosto-fue-el-mes-mas-seguro-en-bogota-ocho-delitos-bajaron-segun-el-distrito-noticias-bogota-hoy/> [geraadpleegd op 16/10/2023]

El Espectador, *Defensoría del Pueblo alerta sobre aumento de secuestros en Colombia*, 09/08/2023, <https://www.elespectador.com/judicial/defensoria-del-pueblo-alerta-sobre-aumento-de-secuestros-en-colombia/> [geraadpleegd op 10/08/2023]

El Espectador, *Desesperados por la inseguridad: comerciantes piden que les dejen utilizar armas*, 31/08/2023, <https://www.elespectador.com/bogota/desesperados-por-la-inseguridad-comerciantes-piden-que-les-dejen-utilizar-armas/> [geraadpleegd op 16/10/2023]

El Espectador, *En 113 municipios hay riesgo extremo para las elecciones regionales de octubre*, 23/08/2023, <https://www.elespectador.com/politica/defensoria-del-pueblo-en-113-municipios-hay-riesgo-extremo-para-las-elecciones-regionales-de-octubre/> [geraadpleegd op 02/10/2023]

El Espectador, *En mapas: así se ubican las bandas en Medellín que buscan entrada a la Paz Total*, 03/02/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/mapa-de-bandas-criminales-en-medellin-donde-estan-perfil-y-ubicacion-de-grupos-armados-urbanos-entrarian-en-paz-total/> [geraadpleegd op 06/10/2023]

El Espectador, *En plena negociación de paz, agresiones del ELN a defensores de DD.HH. suben 177%*, 19/10/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/conflicto/gobierno-petro-siguen-los-asesinatos-de-lideres-sociales-informe-somos-defensores-eln/> [geraadpleegd op 20/10/2023]

El Espectador, *Fenalco denuncia que comerciantes del centro de Bogotá están siendo amenazados*, 04/10/2023, <https://www.elespectador.com/bogota/comerciantes-del-centro-de-bogota-son-amenazados-por-el-tren-de-araqua-esto-dijo-fenalco-noticias-hoy/> [geraadpleegd op 16/10/2023]

El Espectador, *Los nombres clave en la negociación de paz entre las bandas de Medellín y Gobierno*, 02/06/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/paz-total-de-gustavo-petro-en-medellin-perfiles-de-los-negociadores-de-bandas-y-gobierno/> [geraadpleegd op 17/10/2023]

El Espectador, *ONU pidió a Colombia aclarar cifras sobre la desaparición forzada*, 20/04/2021, <https://www.elespectador.com/colombia-20/jep-y-desaparecidos/onu-pidio-a-colombia-aclarar-cifras-sobre-la-desaparicion-forzada-article/> [geraadpleegd op 24/10/2023]

El Espectador, *Paz Total de Petro: ¿Aumentó o disminuyó la violencia durante su Gobierno?*, 08/08/2023, <https://www.elespectador.com/colombia-20/paz-y-memoria/paz-total-cifras-de-desplazamiento-y-asesinatos-de-lideres-sociales-en-primer-ano-de-petro/> [geraadpleegd op 10/08/2023]

El País (Bonilla J.M.), *Hundreds of former FARC guerrillas forced to flee their homes due to death threats*, 04/07/2023, <https://english.elpais.com/international/2023-07-04/hundreds-of-former-farc-querrillas-forced-to-flee-their-homes-due-to-death-threats.html> [geraadpleegd op 27/07/2023]

El País (Reynoso L.), *Las cinco claves de la ley de la paz total de Gustavo Petro*, 27/10/2023, <https://elpais.com/america-colombia/2022-10-26/las-claves-de-la-ley-de-la-paz-total.html> [geraadpleegd op 21/09/2023]

El País (Zulata D.), *Colombia's kidnapping business is booming again*, 03/06/2023, <https://english.elpais.com/international/2023-06-03/colombias-kidnapping-business-is-booming-again.html> [geraadpleegd op 09/10/2023]

El País, *Cali cerró el primer semestre de 2023 con más de 500 homicidios*, 01/07/2023, <https://www.elpais.com.co/judicial/cali-cerro-el-primer-semester-de-2023-con-mas-de-500-homicidios-3047.html> [geraadpleegd op 17/10/2023]

El País, *Se superaron 800 homicidios en Cali, la meta fijada para final de año, ¿cómo frenar la violencia?*, 16/10/2023, <https://www.elpais.com.co/judicial/se-superaron-800-homicidios-en-cali-la-meta-fijada-para-final-de-ano-como-frenar-la-violencia-1539.html> [geraadpleegd op 17/10/2023]

El País, *Terror returns to Colombian city meant to be a laboratory for Petro's 'total peace'*, 06/07/2023, <https://english.elpais.com/international/2023-07-06/terror-returns-to-colombian-city-meant-to-be-a-laboratory-for-petros-total-peace.html> [geraadpleegd op 17/10/2023]

El País, *The fires never stopped: Petro looks for new ways to achieve 'total peace' in Colombia*, 24/05/2023, <https://english.elpais.com/international/2023-05-24/the-fires-never-stopped-in-colombia-only-two-of-five-ceasefires-are-still-being-maintained.html> [geraadpleegd op 25/09/2023]

El Tiempo (Ramírez J.), *Cinco departamentos del país con alto riesgo para las elecciones, según la MOE*, 29/09/2023, <https://www.eltiempo.com/politica/partidos-politicos/cinco-departamentos-del-pais-con-alto-riesgo-para-las-elecciones-segun-la-moe-810844> [geraadpleegd op 02/10/2023]

El Tiempo, *Arauca: Eln se lleva a 8 guerrilleros que viajaban bajo custodia de misión humanitaria*, 26/09/2023, <https://www.eltiempo.com/justicia/conflicto-y-narcotrafico/arauca-eln-se-lleva-a-8-guerrilleros-que-viajaban-bajo-custodia-de-mision-humanitaria-809597> [geraadpleegd op 23/10/2023]

El Tiempo, *Violencia contra candidatos en estas elecciones aumentó 37,7 % en comparación con 2019*, 23/10/2023, <https://www.eltiempo.com/politica/partidos-politicos/elecciones-2023-violencia-contra-candidatos-aumento-37-7-en-comparacion-con-2019-818563> [geraadpleegd op 23/10/2023]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Country Focus Colombia. Country of origin information 2022*, 12/2022, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-05/2022_12_COI_Report_Colombia_Country_Focus_EN.pdf, [geraadpleegd op 10/10/2023]

Federación Colombiana de Municipios, *Conoce tu municipio*, s.d., <https://www.fcm.org.co/conoce-tu-municipio/> [geraadpleegd op 13/10/2023]

Fundación Ideas para la Paz (FIP), *Informe : Ni paz ni guerra: inseguridad y violencia en el gobierno Duque*, 14/05/2022, https://storage.ideaspaz.org/documents/FIP_Informe_NiPazNiGuerra.pdf [geraadpleegd op 17/06/2022]

Fundación Ideas para la Paz (FIP), *Las jugadas de la Paz Total: línea de tiempo*, s.d., <https://multimedia.ideaspaz.org/especiales/paz-total/index.html#timeCon> [geraadpleegd op 10/08/2023]

Fundación Ideas para la Paz (FIP), *Paz Total, disputas e inseguridad en el primer año del gobierno Petro*, 22/08/2023, <https://ideaspaz.org/publicaciones/investigaciones-analisis/2023-08/paz-total-disputas-e-inseguridad-en-el-primer-ano-del-gobierno-petro#top> [geraadpleegd op 25/09/2023]

Fundación Paz & Reconciliación (PARES), *Balances, Fracturas y espectivas del primer año de gobierno de Gustavo Petro*, 08/2023, <https://www.pares.com.co/balance-fracturas-expectativas-gobierno-petro> [geraadpleegd op 06/10/2023]

Fundación Paz & Reconciliación (PARES), *Mitos y realidades de la Paz Total*, 03/04/2023, <https://www.pares.com.co/post/mitos-y-realidades-de-la-paz-total> [geraadpleegd op 05/10/2023]

Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Balance anual de seguridad y convivencia ciudadana comparativo 2021-2022*, 27/03/2023, https://e7c20b27-21c2-4f2b-9c38-a1a16422794e.usrfiles.com/ugd/e7c20b_5e0f50ea6de2482c8c9fef60e2d1bc3f.pdf [geraadpleegd op 16/10/2023]

Fundación Paz y Reconciliación (PARES), *Security in times of pandemic*, 08/10/2020, <https://pares.com.co/2020/10/08/security-in-times-of-pandemic/> [geraadpleegd op 19/05/2021]

GIGA Institute of Latin American Studies (ILAS) (Deacon H; Görgens M.), *Forced to Leave: Determinants of Slow-Onset Displacement in Colombia*, 06/2019, https://www.giga-hamburg.de/de/system/files/publications/wp317_deacon-goergens.pdf [geraadpleegd op 16/06/2020]

Gustavo Petro (@petrogustavo), *Hemos acordado un cese bilateral con el ELN* [...], [X Profile], 01/01/2023, <https://twitter.com/petrogustavo/status/1609395412431167488> [geraadpleegd op 25/09/2023]

Human Rights Watch (HRW), *Colombia/Venezuela: Border Area Abuses by Armed Groups*, 28/03/2022, <https://www.hrw.org/news/2022/03/28/colombia/venezuela-border-area-abuses-armed-groups> [geraadpleegd op 05/09/2022]

Human Rights Watch (HRW), *Does the FARC still exist? Challenges in Assessing Colombia's 'Post Conflict' under International Humanitarian Law*, 22/10/2020, <https://www.hrw.org/news/2020/10/22/does-farc-still-exist-challenges-assessing-colombias-post-conflict-under> [geraadpleegd op 21/06/2021]

Infobae, *Ya son 300 los homicidios registrados en Bogotá durante 2023*, 18/04/2023, <https://www.infobae.com/colombia/2023/04/19/ya-son-300-los-homicidios-registrados-en-bogota-durante-2023/#:~:text=De%20acuerdo%20a%20Jos%C3%A9%20Manuel%20Mart%C3%ADnez%2C%20director%20de,las%20muertas%20se%20debe%20a%20casos%20de%20sicariato.> [geraadpleegd op 16/10/2023]

InSight Crime, *Buenaventura's Everlasting Cycle of Violence Continues in Colombia*, 04/03/2021, <https://insightcrime.org/news/violence-buenaventura-local-rift/> [geraadpleegd op 17/10/2023]

InSight Crime, *Central General Staff – Ex-FARC Mafia*, 16/02/2023, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/ex-farc-mafia-central-general-staff/> [geraadpleegd op 03/10/2023]

InSight Crime, *Colombia's 'Total Peace' 1 Year On: Less State Violence, Stronger Criminal Groups*, 24/08/2023, <https://insightcrime.org/news/colombias-total-peace-one-year-on-less-state-violence-stronger-criminal-groups/> [geraadpleegd op 13/10/2023]

InSight Crime, *Colombian Mayors at a Crossroads: Co-Govern With Criminals or Flee*, 03/10/2023, <https://insightcrime.org/news/colombian-mayors-at-a-crossroads-co-govern-with-criminals-or-flee/> [geraadpleegd op 03/10/2023]

InSight Crime, *Colombia's Talks With ELN Stumbling, Again*, 19/05/2023, [Colombia's Talks With ELN Stumbling, Again \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/colombias-talks-with-eln-stumbling-again/) [geraadpleegd op 25/09/2023]

InSight Crime, *Escobar's Former Hitman Takes the Road to 'Total Peace' in Medellín, Colombia*, 09/2023, <https://insightcrime.org/es/wp-content/uploads/2023/09/Escobars-Former-Hitman-Takes-the-Road-to-%E2%80%98Total-Peace-in-Medellin-Colombia-InSight-Crime-Sep-2023.pdf> [geraadpleegd op 17/10/2023]

InSight Crime, *Gaitanistas and Tren de Aragua Unlikely to War Over Bogotá, Colombia*, 29/08/2023, <https://insightcrime.org/news/gaitanistas-and-tren-de-aragua-unlikely-to-war-over-bogota-colombia/> [geraadpleegd op 16/10/2023]

InSight Crime, *Guerrilla Resurrection: Shifts in Power Among Colombia's Ex-FARC Mafia*, 04/08/2023, <https://insightcrime.org/news/guerrilla-resurrection-shifts-in-power-among-colombias-ex-farc-mafia/> [geraadpleegd op 25/09/2023]

InSight Crime, *In Cauca, Colombian Rebels Make War While Talking Peace*, 11/10/2023, <https://insightcrime.org/news/in-cauca-colombian-rebels-make-war-while-talking-peace/> [geraadpleegd op 13/10/2023]

InSight Crime, *In Strategic Colombian Port, Gangs Await Total Peace*, 12/10/2023, <https://insightcrime.org/news/gang-leader-promotes-peace-in-strategic-colombian-port/> [geraadpleegd op 17/10/2023]

InSight Crime, *Jobanis de Jesús Ávila Villadiego, alias 'Chiquito Malo'*, 27/07/2022, <https://insightcrime.org/es/noticias-crimen-organizado-colombia/jobanis-de-jesus-avila-villadiego-alias-chiquito-malo/> [geraadpleegd op 05/10/2023]

InSight Crime, *Kidnappings Surge in Colombia Amid ELN Peace Negotiations*, 18/07/2023, [Kidnappings Surge in Colombia Amid ELN Peace Negotiations \(insightcrime.org\)](https://insightcrime.org/news/kidnappings-surge-in-colombia-amid-eln-peace-negotiations/) [geraadpleegd op 25/09/2023]

InSight Crime, *Organized Crime Changes Its Strategy in Colombia's Regional Elections*, 03/11/2023, <https://insightcrime.org/news/organized-crime-changes-strategy-colombias-regional-elections/> [geraadpleegd op 06/11/2023]

InSight Crime, *Segunda Marquetalia*, 05/07/2022, <https://insightcrime.org/es/noticias-crimen-organizado-colombia/segunda-marquetalia/> [geraadpleegd op 03/10/2023]

Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *Cifras de la violencia en Colombia*, 09/2023, https://indepaz.org.co/wp-content/uploads/2023/09/SEPTIEMBRE_2023.pdf [geraadpleegd op 09/10/2023]

Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *EMC Septiembre*, 09/2023, <https://indepaz.org.co/cifras-acciones-del-autodenominado-estado-mayor-central-emc/> [geraadpleegd op 03/10/2023]

Instituto de Estudios para el Desarrollo y la Paz (INDEPAZ), *Los focos del conflicto en colombia – informe sobre presencia de grupos armados*, 04/10/2021, <https://indepaz.org.co/los-focos-del-conflicto-en-colombia/> [geraadpleegd op 05/09/2022]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *"Stuck in the middle": Seeking durable solutions in post-peace agreement Colombia*, 03/2019, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/201903-colombia-cross-border-report.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2019]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Colombia Country Information*, s.d., <https://www.internal-displacement.org/countries/colombia> [geraadpleegd op 24/06/2021]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *COLOMBIA. Displacement associated with Conflict and Violence, Figure Analysis – GRID 2020*, 04/2020, <https://www.internal-displacement.org/countries/colombia>

displacement.org/sites/default/files/2020-04/GRID%202020%20%E2%80%93%20Conflict%20Figure%20Analysis%20%E2%80%93%20COLOMBIA.pdf [geraadpleegd op 01/07/2020]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Colombia. Displacement associated with Conflict and Violence. Figure Analysis 2020*, 05/2021, https://www.internal-displacement.org/sites/default/files/2021-05/figure-analysis-col_0.pdf [geraadpleegd op 24/06/2021]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Country Profile Colombia 2021*, 19/05/2022, <https://www.internal-displacement.org/countries/colombia> [geraadpleegd op 28/07/2022]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *UnSettlement: Urban displacement in the 21st century*, 11/2020, <https://story.internal-displacement.org/colombia-urban/index.html> [geraadpleegd op 17/10/2023]

International Committee of Red Cross (ICRC), *Colombia: humanitarian challenges 2022*, 23/03/2022, <https://www.icrc.org/en/document/colombia-humanitarian-challenges-2022-ihl> [geraadpleegd op 28/06/2022]

International Committee of The red Cross (ICRC), *Colombia, plunged into isolation by pandemic and conflict*, 13/03/2021, <https://www.icrc.org/en/document/colombia-plunged-isolation-pandemic-and-conflict> [geraadpleegd op 07/06/2021]

International Committee of The red Cross (ICRC), *Situación en América Latina*, 30/08/2022, <https://www.icrc.org/es/campaign/america-latina-2022-dia-personas-desaparecidas-playing-for-change/#group-section-America-Latina-qKEzFGqT2c> [geraadpleegd op 01/09/2022]

International Crisis Group (ICG), *Colombia: Is "Total Peace" Back on Track?*, 04/10/2023, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/colombia-total-peace-back-track> [geraadpleegd op 05/10/2023]

International Crisis Group (ICG), *Protecting Colombia's Most Vulnerable on the Road to "Total Peace"*, 24/02/2023, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/98-protecting-colombias-most-vulnerable-road-total-peace> [geraadpleegd op 21/09/2023]

International Crisis Group (ICG), *The Missing Peace: Colombia's New Government and Last Guerrillas*, 12/07/2018, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/68-missing-peace-colombias-new-government-and-last-guerrillas> [geraadpleegd op 15/09/2022]

International Rescue Committee (IRC), *A Step Forward: Lessons from Colombia's Temporary Protection Status for Venezuelans*, 10/2023, <https://reliefweb.int/report/colombia/step-forward-lessons-colombias-temporary-protection-status-venezuelans> [geraadpleegd op 19/10/2023]

Kroc Institute for International Peace Studies, *Kroc Institute releases seventh report on Colombian Peace Agreement implementation*, 27/06/2023, <https://kroc.nd.edu/news-events/news/kroc-institute-releases-seventh-report-on-colombian-peace-agreement-implementation/> [geraadpleegd op 19/09/2023]

La Silla Vacía, *Seguridad en cifras: el primer año de petro frente al último de Duque*, 09/08/2023, <https://www.lasillavacia.com/silla-nacional/seguridad-en-cifras-el-primer-ano-de-petro-frente-al-ultimo-de-duque/> [geraadpleegd op 05/10/2023]

Migración Colombia, *Estatuto Temporal de Protección para Migrantes Venezolanos – ETPV*, 09/10/2023, <https://unidad-administrativa-especial-migracion-colombia.micolombiadigital.gov.co/etpv/etpv> [geraadpleegd op 19/10/2023]

Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen ambtsbericht Colombia*, 03/2022, <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-3fbd21827c2f161fd8704d986f76f4d244fc7e68/pdf> [geraadpleegd op 10/10/2023]

Noticias Caracol, *El infierno de la extorsión en Colombia: incluso cobran vacuna a quien tenga arena para construir*, 07/02/2023, <https://noticias.caracoltv.com/colombia/el-infierno-de-la-extorsion-en-colombia-incluso-cobran-vacuna-a-quien-tenga-arena-para-construir> [geraadpleegd op 19/10/2023]

Policía Nacional Colombia, *Funciones de los Grupos Gaula de la Policía Nacional*, s.d., <https://www.policia.gov.co/especializados/gaula/funciones> [geraadpleegd op 16/10/2023]

Prospect magazine, *Colombia's violent struggle for lasting peace*, 16/06/2022, <https://www.prospectmagazine.co.uk/essays/colombias-violent-struggle-for-lasting-peace> [geraadpleegd op 17/06/2022]

Regional Inter-Agency Coordination Platform for Refugees and Migrants from Venezuela (R4V), *Venezuelan Refugees and Migrants in the Region*, 05/09/2023, <https://www.r4v.info/en/document/r4v-latin-america-and-caribbean-venezuelan-refugees-and-migrants-region-aug-2023> [geraadpleegd op 19/10/2023]

Reuters, *Colombia starts peace talks, three-month ceasefire with largest group of ex-FARC rebels*, 16/10/2023, <https://www.reuters.com/world/americas/colombia-starts-peace-talks-three-month-ceasefire-with-largest-group-ex-farc-2023-10-16/> [geraadpleegd op 20/10/2023]

Reuters, *Colombia's FARC party changes name to Comunes*, 24/01/2021, <https://www.reuters.com/article/us-colombia-farc-idUSKBN29T0SF> [geraadpleegd op 13/09/2022]

The Conversation, *Colombia: former Farc fighters who signed 2016 peace deal now live amid threats and assassinations*, 07/09/2023, <https://theconversation.com/colombia-former-farc-fighters-who-signed-2016-peace-deal-now-live-amid-threats-and-assassinations-211282> [geraadpleegd op 06/10/2023]

The Conversation, *Colombia's fragile peace deal threatened by the return of mass killings*, 15/02/2021, <https://theconversation.com/colombias-fragile-peace-deal-threatened-by-the-return-of-mass-killings> [geraadpleegd op 09/11/2023]

The Economist, *Parts of Colombia are now awash with cocaine*, 04/08/2023, <https://www.economist.com/the-americas/2023/08/04/parts-of-colombia-are-now-awash-with-cocaine> [geraadpleegd op 19/09/2023]

The Guardian (Taylor L.), *'Insult to his victims': outrage as warlord appointed 'peace manager' in Colombia*, 25/07/2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/25/colombia-salvatore-mancuso-peace-manager-outrage> [geraadpleegd op 27/07/2023]

The New York Times (NYT) (Turkewitz J.), *Deep in Colombia, Rebels and Soldiers Fight for the Same Prize: Drugs*, 20/04/2022, <https://www.nytimes.com/2022/04/20/world/americas/colombia-comandos-armed-groups.html> [geraadpleegd op 28/06/2022]

The New York Times (NYT) (Turkewitz J.), *Gustavo Petro wins the Colombian election, becoming the country's first leftist president*, 19/06/2022, <https://www.nytimes.com/live/2022/06/19/world/colombia-election-results?action=click&pgtype=Article&module=&state=default®ion=footer&context=breakout link back to briefing#gustavo-petro-colombia-election> [geraadpleegd op 13/09/2022]

The Swiss Federal Council, *Peace process in Colombia: Switzerland to serve as guarantor state in negotiations between government and rebels*, 20/09/2023, <https://www.admin.ch/gov/en/start/documentation/media-releases.msg-id-97808.html> [geraadpleegd op 21/09/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *International protection considerations with regard to people fleeing Colombia*, 08/2023, <https://www.elcolombiano.com/colombia/quienes-son-los-shottas-y-los-espartanos-las-bandas-con-las-que-petro-buscara-la-paz-NI19559352> [geraadpleegd op 06/10/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Monitoring of humanitarian emergencies*, 09/2023, <https://reporting.unhcr.org/colombia-monitoring-humanitarian-emergencies-5614> [geraadpleegd op 10/10/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *What does the evidence say about IDPs in Colombia?*, Evidence Bulletin 1, 2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2097189/Bolet%C3%83%C2%ADn+de+evidencia+1_VF_20230905.pdf [geraadpleegd op 10/10/2023]

United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF), Instituto Colombiano de Bienestar Familiar (ICBF), *Estudio de caracterización de niñez desvinculada de grupos armados organizados en Colombia (2013-2022)*, 05/2023, <https://insightcrime.org/wp-content/uploads/2023/06/Estudio-de-caracterizacion-de-ninez-desvinculada-de-grupos-armados-organizados-al-margen-de-la-ley-2013-2022-1.pdf> [geraadpleegd op 09/10/2023]

Unidad para la Atención y Reparación Integral a las Víctimas (UARIV), *Victimas conflicto armado*, 10/10/2023 [last update], <https://www.unidadvictimas.gov.co/es/registro-unico-de-victimas-ruv/37394> [geraadpleegd op 10/10/2023]

United Nations (UN) Verification Mission in Colombia, *The special representative of the secretary general, Carlos Ruiz Massieu, highlighted progress in the implementation of the final peace agreement and dialogue efforts in Colombia*, 12/07/2023, <https://colombia.unmissions.org/en/special-representative-secretary-general-carlos-ruiz-massieu-highlighted-progress-implementation> [geraadpleegd op 19/09/2023]

United Nations Development Programme (UNDP) (Bitar S.), *Migration in Colombia and public policy Responses*, 11/2022, <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/PNUDLAC-working-paper-34-Colombia-EN.pdf> [geraadpleegd op 19/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Enforced Disappearances*, 2023, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/Fact-sheet6-Rev4.pdf> [geraadpleegd op 24/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Preliminary Observations of the Special Rapporteur on the Promotion of Truth, Justice, Reparation, and Guarantees of Non-recurrence in his Official Visit to Colombia*, 29/09/2023, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/issues/truth/statements/20230929-eom-stm-colombia-sr-truth.pdf> [geraadpleegd op 17/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Colombia (A/HRC/49/19)*, 08/03/2022, <https://reliefweb.int/report/colombia/report-united-nations-high-commissioner-human-rights-situation-human-rights-0> [geraadpleegd op 07/06/2022]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Situation of human rights in Colombia*, 20/02/2023, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session52/advance-version/A-HRC-52-25-Unofficial-translation-EN.pdf> [geraadpleegd op 21/09/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Territorial Violence: Recommendations for the New Government*, 26/07/2022, <https://www.hchr.org.co/wp/wp-content/uploads/2022/07/Territorial-Violence-in-Colombia.pdf> [geraadpleegd op 13/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *United Nations Verification Mission in Colombia Report of the Secretary-General*, 26/09/2023, https://colombia.unmissions.org/sites/default/files/en_n2327074.pdf [geraadpleegd op 05/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *United Nations Verification Mission in Colombia Report of the Secretary-General*, 27/06/2023, https://colombia.unmissions.org/sites/default/files/n2317646_en.pdf [geraadpleegd op 05/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *United Nations Verification Mission in Colombia, Infografía*, 23/09/2023, https://colombia.unmissions.org/sites/default/files/en_infografia_sep23_ingles.pdf [geraadpleegd op 20/10/2023]

United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Violencia Territorial en Colombia: Recomendaciones para el Nuevo Gobierno*, 26/07/2022, <https://www.ohchr.org/es/documents/country-reports/violencia-territorial-en-colombia> [geraadpleegd op 19/08/2022]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) Colombia Monitor, 13/10/2023 [last update], <https://monitor.unocha.org/colombia> [geraadpleegd op 13/10/2023]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) Colombia Monitor, *Eventos de violencia*, [last update], <https://monitor.unocha.org/colombia> [geraadpleegd op 13/10/2023]

United Nations Security Council (UNSC), *United Nations Verification Mission in Colombia*, 28/03/2022, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2022_267.pdf [geraadpleegd op 28/03/2022]

United Nations Security Council (UNSC), *United Nations Verification Mission in Colombia*, 27/06/2022, <https://colombia.unmissions.org/sites/default/files/n2238676.pdf> [geraadpleegd op 19/09/2023]

Universidad EAFIT e.a., *Gobierno criminal en Medellín: panorama general del fenómeno y evidencia empírica sobre cómo enfrentarlo*, 21/10/2020, <https://insightcrime.org/wp-content/uploads/2023/09/gobierno-criminal-medellin.pdf> [geraadpleegd op 17/10/2023]

Washington Office on Latin America (WOLA), *Crisis and Opportunity: Unraveling Colombia's Collapsing Coca Markets*, 08/2023, https://www.wola.org/wpcontent/uploads/2023/08/WOLA_colombia_coca_ENGLISH_FINAL.pdf [geraadpleegd op 19/09/2023]

Washington Office on Latin America (WOLA), *Disarmament, Demobilization, and Reintegration*, 14/05/2020 [last update], <https://colombiapeace.org/disarmament-demobilization-and-reintegration/> [geraadpleegd op 22/06/2020]

Washington Office on Latin America (WOLA), *In Colombia, attacks on human rights defenders, social leaders, and ex-combatants are gradually declining*, 25/07/2023, <https://colombiapeace.org/in-colombia-attacks-on-human-rights-defenders-social-leaders-and-ex-combatants-are-gradually-declining/> [geraadpleegd op 05/10/2023]